

Aktive ældre i aktive fællesskaber i den almene boligsektor

Evaluering af metodeudviklingsprojekt i DAB

Gunvor Christensen & Line Mehlsen

*Aktive ældre i aktive fællesskaber i den almene boligsektor –
Evaluering af metodeudviklingsprojekt i DAB*

© VIVE og forfatterne, 2021

e-ISBN: 978-87-7119-888-1

Modelfoto: Ricky John Molloy/VIVE

Projekt: 301399

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

DAB (Dansk almennyttigt Boligselskab) har fået en bevilling af VELUX FONDEN til at igangsætte et metodeudviklingsprojekt om aktive ældre i aktive fællesskaber. Formålet med projektet er at få aktiveret og mobiliseret både de ældre, der er ressourcestærke og aktive, og de ældre, der oplever udsathed og ensomhed, i meningsfulde fællesskaber og aktiviteter til gavn for de ældre selv, til gavn for de øvrige beboere og til gavn for det samlede boligområde. Antagelsen i projektet er, *"at det er gennem en øgning af de ældres deltagelse i eller skabelse af selvorganiserede fællesskaber, at livskvalitet og trivslen øges både for den enkelte aktive ældre, for alle beboere i boligområdet og for alle borgere i lokalområdet"*.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd har evalueret DABs metodeudviklingsprojekt for aktive ældre i aktive fællesskaber. Denne rapport beskriver de resultater, som projektet har bidraget til at skabe. Derudover beskriver rapporten, hvordan DABs boligafdelinger vurderer deres fællesskab og behovet for at styrke fællesskabet. Endelig beskriver rapporten behovet for aktiviteter, som beboere oplever i deres hverdag.

Vi vil gerne rette en stor tak til afdelingsbestyrelsesformænd og beboere, der deltaget i dataindsamlingen. Rapporten er udarbejdet af projektchef Gunvor Christensen og senioranalytiker Line Mehlsen.

Evalueringen er finansieret af VELUX FONDEN. Der er foretaget eksternt og internt review af rapporten, og vi takker for konstruktive kommentarer.

Lisbeth Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Arbejde og Ældre
2021

Indhold

Sammenfatning	5
Hovedresultater	7
Læsevejledning	10
1 Baggrund, formål og metode	11
1.1 Formål	11
1.2 Metode	12
2 Vurdering af forandringsteori	15
2.1 Sammenhæng mellem indsats og forventninger til virkninger	19
2.2 Kritiske antagelser i forandringsteorien	20
2.3 Vigtige hjælpebetingelser for gennemførelse af indsatsen	20
3 Behovet for en fællesskabsindsats	21
3.1 Behov for fællesskab	21
3.2 Betingelser	27
4 Resultater	30
4.1 Fællesskabs-hack	30
4.2 Fællesskabsstierne	34
4.3 Spredning af gode idéer	36
Litteratur	37
Bilag 1 Survey-skema til afdelingsbestyrelser	38
1. Spørgeskema til DABs afdelinger	38
2. Spørgeskema til DAB-administrerede boligafdelinger	40

Sammenfatning

Blandt den ældre befolkning er der i samfundet en polarisering i forhold til på den ene side ældre, der er særdeles aktive og sociale, og på den anden side ældre, der oplever ensomhed og udsathed. Den første gruppe af ældre beboere har ofte et stort engagement i at lave frivilligt arbejde til gavn for andre. Godt 4 ud af 10 beboere over 50 år laver frivilligt arbejde, og tendensen er, at flere bliver frivillige med alderen, når man er fyldt 50 år (Hjære, Jørgensen & Sørensen, 2018). Gruppen af aktive og sociale ældre vurderer selv, at de har en høj grad af livskvalitet i deres liv, mens gruppen af ældre, der oplever ensomhed og økonomisk udsathed, vurderer deres livskvalitet markant dårligere end ikke-ensomme ældre (Siren & Poulsen, 2016). Livskvalitet, trivsel, selv vurderet helbred og sociale relationer hænger uløseligt sammen.

DAB har fået en bevilling af VELUX FONDEN til at igangsætte et 2-årigt metodeudviklingsprojekt om aktive ældre i aktive fællesskaber. Det er medarbejdere i DAB, der har drevet projektet, og ældre beboere er målgruppen for projektet. Projektet er motiveret af idéen om, at ældres deltagelse i fællesskabsdannende aktiviteter øger deres livskvalitet og trivsel, samtidig med at deres deltagelse har en positiv gevinst for de øvrige beboere i boligområdet og i lokalområdet. Projektet er tilrettelagt som et metodeudviklingsprojekt, hvor der er mulighed for at afprøve og udvikle en række indsatser, der øger engagementet blandt ældre beboere og ældre beboerdemokrater (beboere, der er valgt ind i en afdelingsbestyrelse i selvorganiserede fællesskaber), og som dermed øger trivslen og livskvaliteten for alle i boligafdelingen og lokalområdet.

Aktive fællesskaber for aktive ældre er en videreudvikling og en målretning af et tidligere projekt igangsat af DAB og finansieret af VELUX FONDEN om *fællesskab og frivillighed*.

Projektet har bestået af tre indsatser. Den første indsats har bestået i at afprøve metoder, der kobler sig op på allerede eksisterende normer for deltagelse og engagement i boligafdelingerne i det eksisterende beboerdemokrati i form af et såkaldt '*fællesskabs-hack*' af de formelle platforme, der er givet ved lov. Konkret er følgende aktiviteter iværksat:

- Vedtagelse af fællesskabs-hack på et selskabsbestyrelsesmøde
- Selskabsbestyrelsen udarbejder sammen med projektmedarbejderne den konkrete udformning af hackedet i selskabets afdelinger
- Udarbejdelse af guide med materiale til beboerdemokrater og medarbejdere i DAB, så de selv kan understøtte rammerne for selvorganiserede fællesskaber mellem møderne i hverdagen.

Der er kommet to aktiviteter ud af hackedet: fællesspisninger og altankoncerter. Fællesspisninger er en aktivitet, hvor beboerne mødes i et fælleslokale og spiser et måltid mad sammen. Idéen med fællesspisningen er at skabe en uformel fællesskabsdannende aktivitet, der kan få beboerne ud af deres lejligheder, så de kan lære hinanden at kende. Altankoncerter har været afholdt under covid-19-nedlukningen af samfundet i foråret 2020 som et tiltag til at få beboerne til at være sammen, men hver for sig. Altankoncerter består i, at beboerne går ud på deres altaner og lytter til livemusik, der spilles på fællesarealerne.

Den anden indsats har bestået i aktiviteter, der kan bygge bro mellem beboerne i den enkelte boligafdeling og lokalområdet i form af opbygning af '*fællesskabsstier*'. Aktiviteterne er:

- Udarbejdelse og formidling af prototyper på forskellige typer af fællesskabsstier på tværs med inspiration fra enkelte afdelinger, hvor samarbejdet fungerer til gavn for alle

- Gennemførelse af lokale events, hvor relationer kan påbegyndes og videreudvikles lokalt
- Forslag til hverdagskommunikation, og hvilke kommunikationskanaler der kan bruges for at skabe og sikre kontakt mellem de aktive ældre i afdelingen og de lokale institutioner i lokalområdet.

Her er der udviklet en seniorcafé på baggrund af et fokus på ensomhed, og der er udviklet et samarbejde med BYBI om at få sat bistader op i boligafdelingen. Samarbejdet med BYBI blev dog sat på pause på grund af corona-pandemien.

Sideløbende har DAB udviklet en fællesskabsambassadør-uddannelse, der har til formål at uddanne beboere og medlemmer fra afdelingsbestyrelsen i at kunne igangsætte, facilitere, drive og udvikle samarbejder om fællesskabsdannende aktiviteter. Denne uddannelse kan understøtte både hacks og stier.

Den tredje indsats består i aktiviteter, der kan understøtte spredningen af opskrifter på at lave selvorganiserede fællesskaber blandt ældre på tværs af boligafdelinger, lokalområder og på tværs af den almene boligsektor. Aktiviteterne er:

- Opbygning af base for gode eksempler ved, at projektmedarbejderne inddrager aktive ældre fra boligselskaber og boligafdelinger, der er særligt langt fremme
- Formidling af de gode eksempler fra selskabsbestyrelse til selskabsbestyrelse via postkort, film, forslag til fælles invitationer, skabeloner til samtalesaloner, håndbøger og tips til håndtering af dilemmaer eller lidt mere tekniske emner såsom fx manglende fremmøde, nybegyndere, økonomi, åbenhed i fællesskaberne og forsikringsforhold
- Formidling af de gode eksempler i DABs egne medier, i lokale medier og på tværs af hele den almene boligsektor ved fælles events, artikler, workshops og kurser målrettet beboerdemokrater og medarbejdere i den almene boligsektor.

VIVE har evalueret projektet med henblik på at skabe mere viden om forhold, der fremmer aktive ældre beboere og beboerdemokraters engagement i selvorganiserede fællesskaber, og viden om, hvordan et administrationsselskab som DAB kan støtte op omkring de ældre beboere og beboerdemokrater i boligafdelingen og lokalområdet. Evalueringen har både fokus på viden om aktiviteter i de tre indsatser samt på projektets muligheder for at øge fællesskabsdannelse.

Evalueringen er gennemført som en virkningsevaluering med særligt fokus på at afdække behovet for projektet samt erfaringer med projektet, herunder erfaringer med at få viden om både efterspørgslen på fællesskab og udbuddet af fællesskabsmuligheder og dernæst at omsætte den viden til handlinger. Datagrundlaget i evalueringen er endt med at bestå af otte kvalitative interview med nøglepersoner samt to surveys til samtlige af DABs boligafdelinger. Derudover består data af procesmøder med projektet om igangsættelse, om opmærksomhedspunkter fra surveys samt om erfaringer med gennemførelse af projektet.

Projektet er startet i 2019 og er afsluttet ved udgangen af 2020. Projektet har således kørt, mens corona-pandemien har lukket ned for fællesskaber, sociale sammenhænge m.m. Dette projekt, som handler om at mødes fysisk og derigennem øge fællesskabsdannelse, er således blevet meget påvirket og i perioder sat i stå af pandemien. Der er gennemført hacks i to boligafdelinger og fællesskabssti i en tredje boligafdeling. Det er derfor ikke lykkedes at gennemføre projektet i det omfang af boligafdelinger, som var forventet, ligesom der heller ikke er udviklet aktiviteter og justeret metodiske greb i det omfang, som projektet forventede. Tilsvarende har projektet på grund af corona heller ikke kunnet opbygge tilstrækkelige samarbejdsrelationer til

eksisterende civilsamfundsaktører. Dette har også haft betydning for gennemførelsen af evalueringen, som heller ikke har kunnet gennemføres som planlagt. Vi har derfor prioriteret at bruge de to surveys, der er gået bredt ud til alle DABs boligafdelinger, til at give viden om behovet for en fællesskabsdannende indsats og mulige barrierer for implementeringen af indsatsen.

Hovedresultater

Der er lokalt behov for fællesskabsdannende aktiviteter

Der forekommer at være et behov for at øge fællesskabsdannelse i de boligafdelinger, som DAB administrerer. Halvdelen af afdelingsbestyrelserne vurderer, at fællesskabet i boligafdelingen er nogenlunde, ikke godt eller slet ikke godt. 7 ud af 10 afdelingsbestyrelser angiver, at de i nogen grad, mindre grad eller slet ikke afholder sociale aktiviteter. Afdelingsbestyrelserne vurderer endvidere, at ældre generelt er en ressource i forhold til at arrangere og gennemføre sociale aktiviteter, men i 3 ud af 10 boligafdelinger er vurderingen samtidig, at ældre ikke deltager i at arrangere og gennemføre sociale aktiviteter. Omtrent halvdelen af de adspurgte boligafdelinger har et særligt fokus på aktiviteter for ældre beboere, men i hver tredje boligafdeling er der slet ikke særlige aktiviteter for ældre.

I interview med projektlederen og uddannede fællesskabsambassadører fremgår det endvidere, at dette behov ikke kun gælder i forhold til ældre beboere, men også i forhold til øvrige beboergrupper, der kan opleve ensomhed og isolation. Omfanget af beboere med behov for fællesskab er svært at opgøre, blandt andet fordi der er tale om beboergrupper, der ikke er særlig synlige for eksempelvis afdelingsbestyrelserne, og hvor det kræver en særlig opsøgende indsats at finde frem til disse beboere.

Afdelingsbestyrelserne har i udgangspunktet ikke nogen større samarbejdsflade med det øvrige civilsamfund eller kommunale aktører. Afdelingsbestyrelserne forekommer således at udgøre sin egen enhed, der ikke har eksterne relationer, men primært har fokus på de indre relationer. Det kan hænge sammen med de opgaver, en afdelingsbestyrelsesopgave har, nemlig at varetage beboernes interesse i drift af en økonomisk sund boligafdeling. Afdelingsbestyrelser, der har deltaget i projektet, oplever, at boligselskaber, der administreres af DAB, kan få relevant sparring og støtte af DAB i forhold til fællesskabsdagsordenen. DAB løfter med andre ord en opgave, der opleves som vigtig, og som boligselskaber og afdelingsbestyrelserne ikke har tid/ressourcer til at løfte selv.

Stort potentiale med projektets metode

Det metodiske greb med både at understøtte fællesskabsdannelse internt i boligafdelingen (hacks) samt brobygge mellem boligafdelingen og lokalområdet (stier) er velvalgt og hensigtsmæssigt i forhold til at skabe forudsætninger for det bedst mulige match mellem efterspørgsel på og udbud af fællesskabsdannende aktiviteter. Brobygningsgrebet er imidlertid ikke blevet tilstrækkelig udfoldet undervejs i projektet på grund af nedlukningen af samfundet som følge af corona-pandemien.

På det erfaringsgrundlag, som projektet har opnået, er vurderingen, at projektet lykkes med at vejlede og understøtte boligafdelinger i forhold til fællesskab og frivillighed. Det lykkes gennem konkrete aktiviteter og gennem dialog med inspiration om fællesskab. Projektet lykkes endvidere med at være idégenerator og støtte lokalt engagement i at finde genveje til eksisterende netværk og til at igangsætte dialoger med netværk/kontakter, der kan være med til at løfte en fællesskabsdagsorden i boligafdelingen.

Overgangen fra opstart af fællesskabsdannende aktiviteter til fastholdelse kræver imidlertid en stor indsats i boligafdelingen. De hacks, der er foretaget, har ikke haft tilstrækkelig gennemslagskraft til, at der er opnået en fast aktivitetskadence. Det kan skyldes forhold som eksempelvis manglende intensitet og udbredelse af projektmetoden i forhold til at sætte en fællesskabsdagsorden og i forhold til at understøtte en fastholdelse af denne dagsorden.

Det metodiske greb med snefnugmetoden opleves af de interviewpersoner, der har stiftet bekendtskab med metoden, som anvendelig og velegnet til at sprede gode idéer og til at formidle viden om aktiviteter. Snefnugmetoden går ud på, at fx tre mennesker snakker sammen om en god idé, og de tre snakker videre med to-tre andre, og således spredes viden om den gode idé. Metoden har ikke haft mulighed for i stor udstrækning at blive afprøvet i praksis, men det forventes at ske, når det igen bliver muligt at mødes og forsamles. Den forventning er funderet i den måde, som aktørerne har taget metoden til sig og har planlagt at arbejde ud fra, så snart samfundet åbner op igen efter pandemien.

Endelig fremhæver de involverende boligafdelinger, at fællesskabsprojektet er et perspektivrigt modul i den redskabskasse, som DAB allerede tilbyder boligafdelingerne i forhold til drift af boligafdelingen. Selvom der er boligafdelinger, der vurderer, at de ikke skal igangsætte et fællesskabsprojekt, så vurderes projektet som et godt modul. Dette signalerer et behov for at fastholde modulet som en konstant påmindelse om fællesskabsdagsordenen.

Hacks, brobygning og spredning

Projektet er lykkedes med at udvikle fællesskabsdannende aktiviteter, der efterspørges i boligafdelinger, der har deltaget i projektet. Disse udviklede aktiviteter forekommer at være en velegnet genvej for afdelingsbestyrelserne til at skubbe på fællesskabet. Fordi aktiviteterne er udviklet, reduceres en belastning eller arbejdsbyrde for afdelingsbestyrelserne, og de adspurgte afdelingsbestyrelser oplever, at denne reduktion markant letter arbejdet med fællesskabet.

Uddannelse til fællesskabsambassadører opleves som et relevant og vellykket tilbud af de, der har deltaget i uddannelsen, og af de boligafdelinger, som fået fællesskabsambassadører. Uddannelsen henvender sig både til beboere og til afdelingsbestyrelsesmedlemmer og er en måde at udbrede fællesskabsdagsordenen på. Der er spæde tegn på, at fællesskabsambassadører kan fungere som facilitatorer af gode idéer og input. De kan endvidere fungere som forbindelsesled mellem DAB og boligafdelingerne, og fællesskabsambassadører kan være med til at omsætte nye input til konkrete og lokale handlinger.

Afdelingsbestyrelserne har i udgangspunktet ikke stor erfaring med at bygge relationer til lokalområdet. Derfor har projektet et stort brobygningspotentiale, men der er også tegn på, at der forud for og sideløbende med brobygning er behov for at arbejde med boligafdelingernes forståelse af og syn på at åbne sig op for omverdenen på den ene side og på den anden side med de frivillige foreninger i forhold til arbejde sig ind i og sammen med eksisterende aktiviteter i boligafdelingerne.

For de frivillige foreninger, der ikke har lønnede medarbejdere, forekommer der at være en barriere for at komme ind i boligafdelingerne. Det tillægges et ressourceanliggende. Der forekommer således at være et større potentiale med frivillige foreninger, der har lønnede medarbejdere, fordi de kan investere i at opbygge relationer til beboere, frivillige samt afdelingsbestyrelserne; noget, som er tidskrævende og derfor en vanskelig opgave for ulønnede frivillige, der allerede varetager en række opgaver.

Projektets forandringsteori og implementering

Der er udviklet forandringsteorier for fællesskabs-hacks og fællesskabsstier. Disse forandringsteorier har været styrende for implementeringen af projektet. Indsatsen har dog mødt udfordringer i forhold til implementering i en lokal sammenhæng. Der er positiv respons på indsatsen hos afdelingsbestyrelserne, men når det kommer til at omsætte indsatsen til boligafdelingen, så falder engagementet ofte. Dette sker med henvisning til, at der er for få, der er aktive frivillige, at der allerede er mange opgaver, der skal løftes, og at der mangler tro på, at de nye fællesskabsidéer vil møde den nødvendige opbakning blandt beboerne.

Pandemien har været en vanskelig periode for projektet, men på det foreliggende erfaringsgrundlag er der grund til at sætte spørgsmålstejn ved sammenhængen mellem indsatsen og forventningerne til indsatsen. Med den dosis af projektet, som har været gennemført – i en vanskelig tid – er det vanskeligt at se, at projektet kan indløse forventningerne til forandringer. De erfaringer, der er gjort indtil videre, tyder på, at dosen skal være større, dvs. der skal laves flere hacks og stier. Omvendt, hvis dosen af projektet er rigtigt doseret, så er der behov for at nedjustere forventningerne til forandringer, der kan skabes med indsatsen.

Hvis dosen skal øges, så er der formentlig også behov for en langt mere intensiveret og håndholdt indsats fra projektets side i forhold til at få beboere til at deltage og involvere sig samt i forhold til at opnå en tilstrækkelig volumen af og hyppighed i fællesskabsdannende aktiviteter.

Hvis dosen af projektet på den anden side er sat rigtigt, så kan projektet næppe have større gennemslagskraft end til, at fællesskab dagsordensættes og fastholdes som et tilbagevendende dagsordenspunkt, og at boligafdelingernes bevidsthed om fællesskab derigennem øges med den mulighed, at det giver et afkast i form af flere fællesskabsdannende aktiviteter.

Indgangen til at skabe hacks via møder i selskabsbestyrelser og afdelingsbestyrelser er vanskelig, men det er den umiddelbare adgang givet den konstruktion, som DAB og boligafdelingerne har. Afdelingsbestyrelsen er det relevante forum, men de er sat i verden for at understøtte drift, og derfor er de ikke nødvendigvis så optaget af fællesskab. Fællesskab opleves som vigtigt og som noget, der er behov for mere af, men det kniber med opbakningen. Udbredelsen af viden om fællesskabskursus kan fremadrettet være en adgang til hacks i boligafdelingerne.

Endelig er projektets implementering begrænset af en utilstrækkelig rekrutteringsstrategi, der dog er justeret undervejs i projektet. Der er formentlig behov for et større håndholdt arbejde med at gøre fællesskabsprojektet attraktivt i boligafdelinger, der i udgangspunktet ikke er motiveret for projektet. Projektet har allerede disse overvejelser og refleksioner, men den form for relationsarbejde har været begrænset af pandemien.

Fremadrettet

Projektet overgår efter endt finansiering fra VELUX FONDEN til at være forankret som en del af DABs opgaveportefølje.

Evalueringen af gennemførelsen af dette projekt og projektets erfaringer og virkninger lokalt giver dog anledning til at foreslå fremadrettede justeringer og overvejelser.

Fællesskabsambassadør-uddannelsen har et stort potentiale for at bringe fællesskabsdagsordenen ud til beboerne. Ambassadørerne har potentiale til at understøtte og udvikle lokal fællesskabsdannelse blandt beboerne og til at være brobyggende mellem beboerne, afdelingsbestyrelserne, DAB og lokalområdets civilsamfundsaktører. Ambassadøren kan således blive en

anden og supplerende kanal ind i boligafdelinger for DAB i forhold til udbredelse og fastholdelse af fællesskabsdagsordenen.

Behovet for fællesskab er til stede og formentlig væsentlig større, end afdelingsbestyrelserne umiddelbart italesætter. Projektet har således en samfundsmæssig relevans. For at bringe de beboergrupper, der er ensomme og isolerede, tættere på fællesskab, er der behov for aktiviteter, der reelt kan opsøge disse beboere og støtte dem i at deltage. Dette kræver opsøgende relationsarbejde, og det kan kræve, at der udvikles aktiviteter, der kan sikre følgeskab til disse beboergrupper. Følgeskabsaktiviteter vil kunne løftes af frivillige, men kunne også løftes af unge i fritidsjob. Det vil være relevant for fællesskabsprojektet at forholde sig til, at de grupper, der kan have mest brug for fællesskab, ikke ved egen drift er i stand til at deltage – enten af fysiske eller psykiske grunde.

Afdelingsbestyrelserne har taget godt imod forslag til fællesskabsdannende aktiviteter, og at flere skal aktiveres som frivillige. Flere udviklinger af aktivitetskoncepter kan bane vejen for, at der lokalt igangsættes flere sociale aktiviteter. Værdien i, at DAB udvikler aktiviteter og vejleder i afholdelse, letter arbejdet for afdelingsbestyrelserne på en måde, hvor det kan blive mere overkommeligt at søsætte eksempelvis fællesspisninger.

Endelig forekommer brobygningsgrebet at have et stort potentiale, der ikke er udløst til fulde i det eksisterende projekt. Der forekommer at være store mulige gevinster ved at åbne boligafdelingerne op for lokalområdet og ved at få lokalrådets civilsamfundsaktører ind. Der ser dog ud til at være behov for, at vejen for frivillige foreninger ind i boligafdelinger banes. Denne opgave kan ikke banes af afdelingsbestyrelserne og heller ikke nødvendigvis af fællesskabsambassadørerne. Det vil kræve intensivt brobygningsarbejde at vise de store frivillige foreninger med lønnede medarbejdere mulighederne og efterspørgslen i boligafdelingerne. Det brobygningsarbejde foretages formentlig bedst af DAB.

Læsevejledning

Resten af rapporten er bygget således op, at næste kapitel beskriver baggrunden for projektet og evalueringen, samt hvordan evalueringen er tilrettelagt og gennemført. Dernæst følger et kapitel, der beskriver forandringsteorien, herunder projektets kritiske antagelse og hjælpebetingelser. Herefter følger to analysekapitler, hvor det første beskriver behovet for en fællesskabsindsats baseret på survey-data og kvalitative interview, og det andet beskriver virkninger, resultater og implementering af projektet. Bagest i rapporten foreligger survey-skema til afdelingsbestyrelserne.

1 Baggrund, formål og metode

Andelen af personer over 65 år er som i resten af Europa også stigende i Danmark som følge af, at vi lever længere og dermed har en længere alderdom. Andelen er steget fra 15,6 pct. til 19,9 pct. i løbet af de sidste 10 år. Forventningen er, at andelen af personer over 65 år i 2040 udgør en fjerdedel af befolkningen i Danmark (Danmarks Statistik, 2016). I dag bor over 200.000 ældre i den almene sektor (BL, 2020). Denne andel forventes at stige. Dette, sammenholdt med at folk generelt lever længere, er vigtigt for den almene boligsektor at forholde sig til særligt ud fra, at ældres mobilitet og deltagelse i fællesskaber er i risiko for at blive mindre med alderen. Denne udvikling har den implikation, at boligområdet kommer til at spille en endnu vigtigere rolle for ældre beboere i forhold til at opretholde social omgang og fællesskab med andre mennesker.

Derudover viser en undersøgelse, at mange beboere i den almene boligsektor føler sig ensomme. Hver tredje beboer i den almene sektor tilkendegiver at føle sig ensom mindst en gang om ugen. I andre boligformer er det hver femte, der føler sig ensom mindst en gang om ugen (Danmarks Statistik, 2016). Ensomhed påvirker livskvaliteten og kan være direkte sundhedsskadelig for det fysiske, mentale og social helbred (Hawkley & Cacioppo, 2010).

DAB har med indsatsen "*Aktive ældre i aktive fællesskaber i den almene boligsektor*" igangsat et projekt, der har til formål at adressere de nuværende og fremtidige udfordringer, der forventes at følge med, at vi bliver flere ældre, vi lever længere, og at nærområdet får stigende betydning for ældres hverdag og livskvalitet. Indsatsen er finansieret af VELUX FONDEN.

Projektet har bestået af tre indsats. Den første indsats har bestået i at afprøve metoder, der kobler sig op på allerede eksisterende normer for deltagelse og engagement i boligafdelingerne i det eksisterende beboerdemokrati i form af et såkaldt '*fællesskabs-hack*' af de formelle platforme, der er givet ved lov. Den anden indsats har bestået i aktiviteter, der kan bygge bro mellem beboerne i den enkelte boligafdeling og lokalområdet i form af opbygning af '*fællesskabsstier*'. Den tredje indsats har bestået i aktiviteter, der kan understøtte spredningen af opskrifter på at skabe selvorganiserede fællesskaber blandt ældre på tværs af boligafdelinger, lokalområder og på tværs af den almene boligsektor.

Projektet har således til formål at understøtte fællesskaber blandt mennesker, der bor ved siden af hinanden. Denne fællesskabs-understøttelse er en del af en større ambition om at understøtte beboere i DAB i at besidde et aktivt medborgerskab med rettigheder og muligheder for at følge egne visioner om at leve det gode liv. DAB sætter med projektet særligt fokus på, at ældre kan være en udsat beboergruppe, der har vanskeligt ved at opretholde et fuldt og aktivt medborgerskab på grund af fx fysiske udfordringer og nedsat mobilitet.

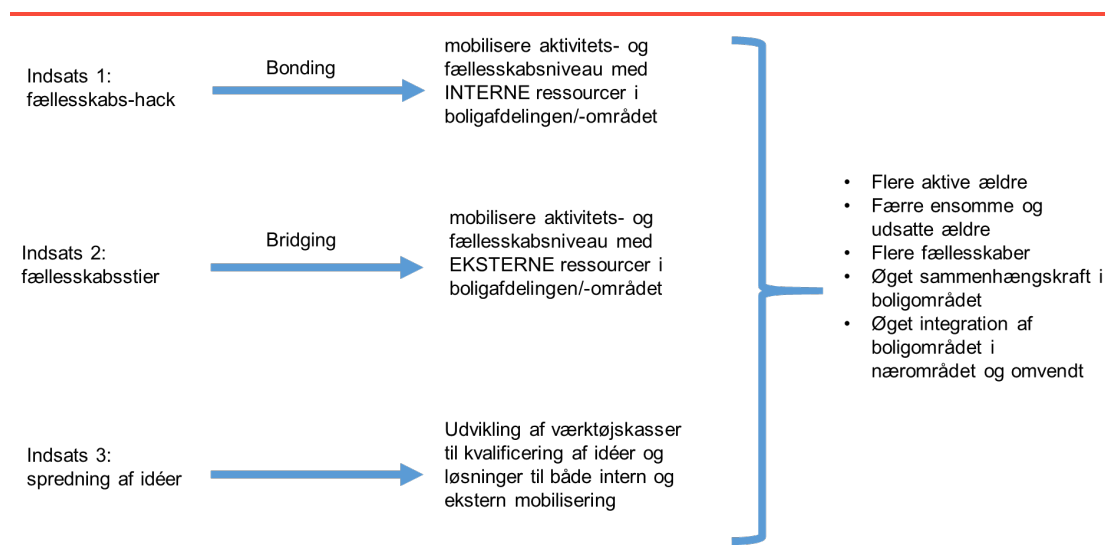
1.1 Formål

Formålet med evalueringen er at undersøge, hvordan DABs igangsatte fællesskabsprojekt kan bidrage til at mobilisere og engagere ældre beboere og beboerdemokrater i fællesskaber. Desuden fokuserer evalueringen på, hvordan beboerdemokrater og projektmedarbejdere vurderer projektet, samt hvilke behov der er for justering af projektet.

Tilgangen i evalueringen bygger på at undersøge, hvordan de tre indsats bidrager til at mobilisere aktivitets- og fællesskabsniveauet både indadtil i en boligafdeling og udadtil i forhold til lokalområdet, samt hvordan erfaringer med denne form for mobilisering medfører en udvikling

af værktøj, der kan bruges i andre boligafdelinger som idéer til fællesskabsdannende aktiviteter og løsninger på mangelfuld fællesskabsdannelse. Evalueringens tilgang er illustreret i Figur 1.1.

Figur 1.1 Tilgang til at evaluere indsatsen

1.2 Metode

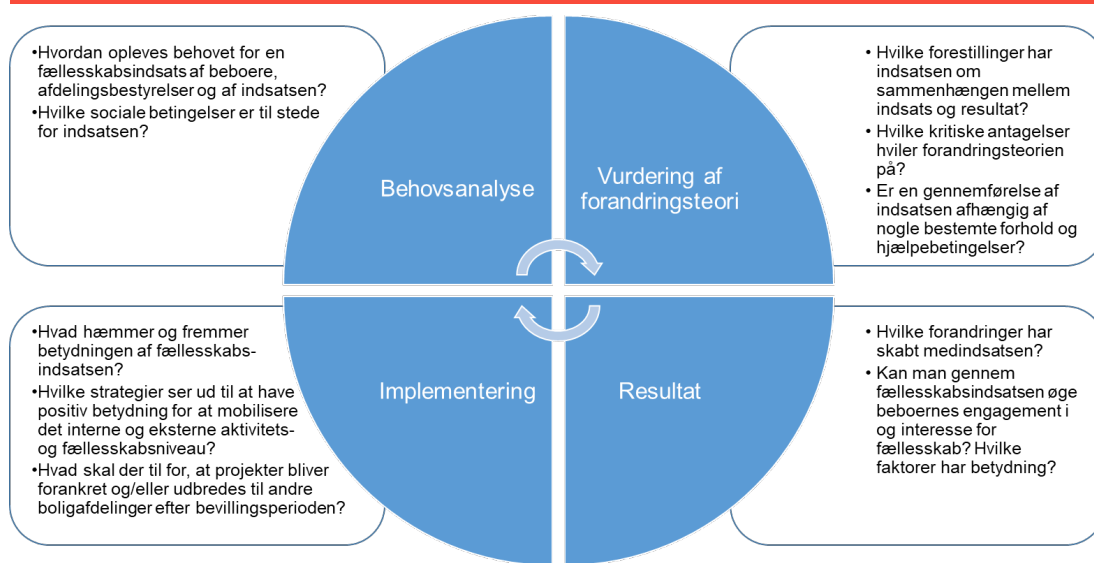
Fællesskabsindsatsen evalueres ud fra en virkningsevalueringstilgang, hvor hovedspørgsmålet er, om de forestillinger om forholdet mellem indsats og resultat, som indsatsen bygger på, kan bekræftes, afkræftes eller eventuelt udvikles. Første trin i virkningsevalueringen består dels i en vurdering af forandringsteorien i forhold til behov/problemer, dels i en behovsanalyse med henblik på at afdække de sociale betingelser, som indsatsen har til hensigt at forbedre, og behovet for indsatsen (Witkin & Altschuld, 1995). Indsatsens egne forestillinger om sammenhængen mellem indsats og resultat underbygges af relevant viden og faglig teori om, hvilken forskel indsatsen ender med at gøre i praksis. Den hjælper med at udpege, hvori de kritiske antagelser består. Er en succesrig gennemførelse af indsatsen afhængig af nogle forhold og hjælpebetingelser, som måske ikke er eksplicit formuleret, men som kan findes og understøttes af teorier?

Det andet trin består i dernæst at evaluere, hvad der kommer ud af indsatsen, og hvordan der arbejdes med indsatsen. Hvilke problemer opstod under implementeringen, som kræver opmærksomhed i fremtiden, herunder om der er arbejdsformer og organisationsformer, der i praksis kan være medvirkende til at realisere forventningerne til indsatsen.

Virkningsevalueringen har nogle gode egenskaber med hensyn til at fungere som opsummering for formativ læring og udvikling undervejs og som afslutning på et projekt (Chen, 1990; Pawson & Tilley, 1999; Donaldson, 2007).

I Figur 1.2 fremgår evalueringsspørgsmålene under de fire dele: behov, forandringsteori, resultat og implementering.

Figur 1.2 Evalueringsspørgsmål

Datagrundlaget i evalueringen består af otte kvalitative interview med afdelingsbestyrelsesmedlemmer, kursister, der har deltaget i fællesskabsambassadør-uddannelsen, kommunale og civilsamfundsaktører samt projektlederen for indsatsen i DAB. Interviewene er gennemført telefonisk på grund af corona-situationen. Interviewpersoner er udvalgt ud fra, at disse personer har været involveret i projektet.

Table 1.1 Oversigt over kvalitative interview

Aktivitet	Tidspunkt for aktivitet	Informant
Hack i Ringsted	August 2019	Medlem af afdelingsbestyrelse
Hack i Sorø	September 2020	Medlem af afdelingsbestyrelse
Fællesskabsgrundkursus	Efterår 2020	To kursister på grundkursus
Stier	2020	Kommunal aktør Civilsamfundsaktører
Fællesskabsaktiviteter – Altankoncerter	Forår 2020	Medlem af afdelingsbestyrelse
Indsatsen Aktive ældre i aktive fællesskaber	2019-2020	Projektleder DAB

Derudover er der gennemført elektroniske surveys til samtlige afdelingsbestyrelser. Survey-skemaet er udarbejdet i tæt samarbejde med indsatsen, således at vi har sikret både at opnå viden til indsatsen, som de har kunnet anvende undervejs i indsatsen, samt at opnå viden til brug i evalueringen. Første og anden runde af surveyen har belyst forskellige relevante temaer. Første survey blev indsamlet i foråret 2019, og den anden survey blev indsamlet i vinteren 2020. Anden runde temaer er udviklet på baggrund af indsatsens virke samt erfaringer med udbredelse og implementering. De to survey-skemaer foreligger i Bilag 1.

Følgende temaer er blevet belyst i første runde i surveyen:

- Afdækning af behov for at øge fællesskab og samhørighed
- Aktiviteter i afdelingen
- Støttefunktioner

- Faciliteter
- Organisering af frivillighed i boligafdelingen
- Samarbejde med andre aktører
- Bestyrelsens rolle i organiseringen
- Barrierer for udbredelse af fællesskab og frivillighed.

Følgende temaer er blevet belyst i anden spørgerunde:

- Aktiviteter i afdelingen
- Målgrupper
- Beboernes kendskab til at kunne starte aktiviteter
- Behov i forhold til at starte og drive aktiviteter.

Surveyen er blevet sendt elektronisk ud via survey exact. Det er DAB, der har udsendt link til afdelingsbestyrelserne. I første runde blev surveyen sendt ud til 198 afdelinger, og heraf har 147 besvaret hele spørgeskemaet, og 51 har afgivet nogle svar, men ikke gennemført hele spørgeskemaet. I anden runde blev surveyen igen udsendt til alle afdelinger, med undtagelse af enkelte afdelinger, der ved første survey havde frabedt sig deltagelse i undersøgelsen på grund af deres meget begrænsede størrelse. 94 afdelinger besvarede hele spørgeskemaet, mens 22 afgav nogle svar. Der er således en relativt høj svarprocent på begge spørgeskemaer.

Surveys er således gået ud til langt flere boligafdelinger, end de der har været en del af projektet. Alle boligafdelinger har dog haft mulighed for at høre om projektet og de aktiviteter, som er igangsat. I forhold til at beskrive resultater af indsatserne inddrager vi survey-besvarelser som en måde at give en status på, hvordan det står til på nogle af de forhold, som indsatsen givet forandringsteorien gerne vil påvirke.

2 Vurdering af forandringsteori

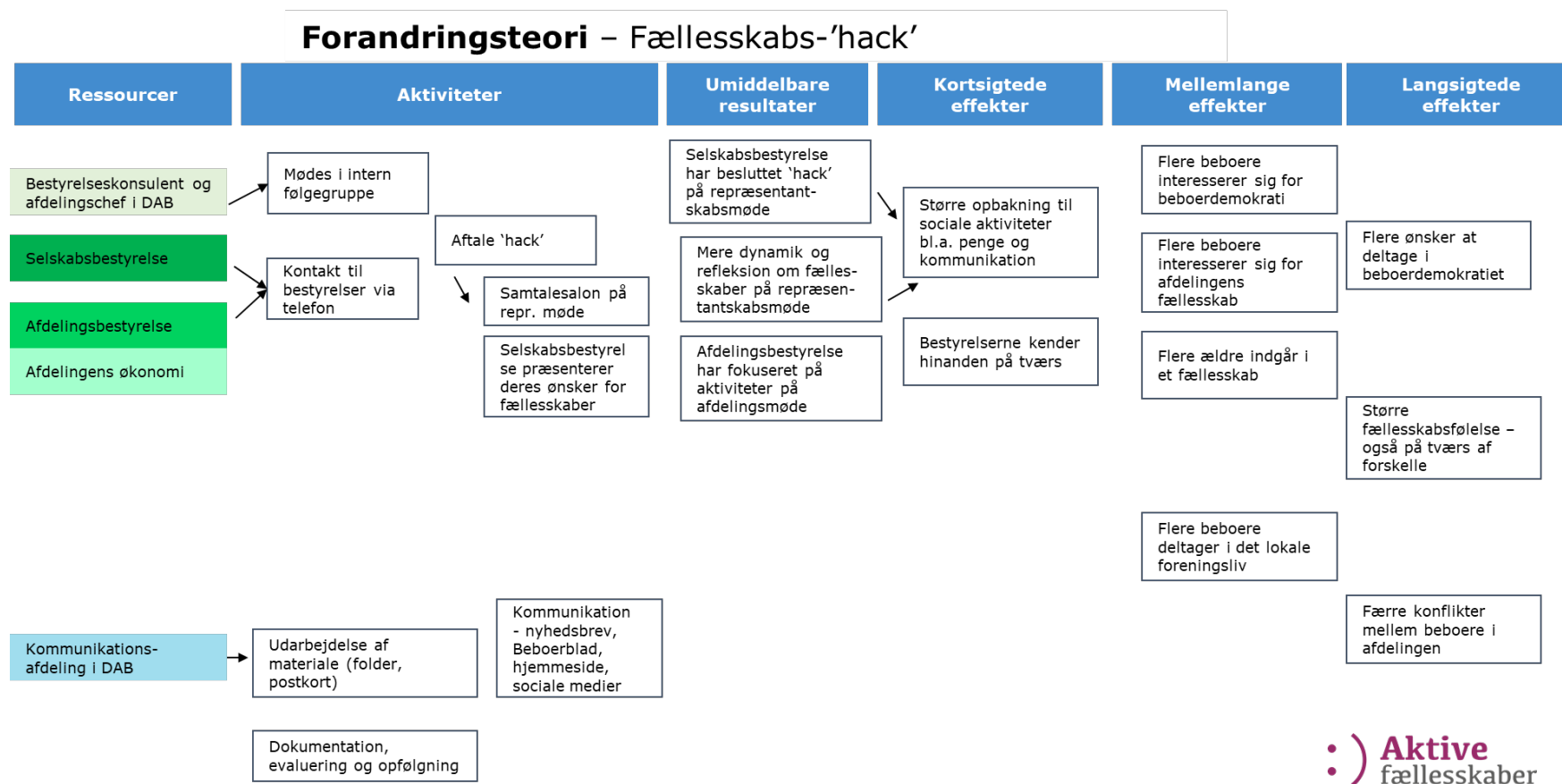
I dette kapitel præsenterer vi projektets forandringsteori og vurderer forandringsteorien op imod, hvilke forestillinger projektet har om sammenhængen mellem indsats og resultat, hvilke kritiske antagelser forandringsteorien hviler på, samt i hvilken udstrækning gennemførelsen af projektet er afhængig af eventuelle bestemte forhold og hjælpebetingelser.

Formålet med at formulere en forandringsteori for sin indsats er at opstille klare og realistiske mål på kort, mellemlangt og langt sigt samt at tydeliggøre sammenhængen mellem en indsats og de aktiviteter, som indsatsen omsættes til. Forandringsteorien kan også bruges til at opstille indikatorer, der kan anvendes til at måle indsatsens gennemslagskraft og eventuelle succes-kriterier forbundet med indsatsens fremdrift.

Indsatsen har udviklet to forandringsteorier. En for fællesskabs-hacket (

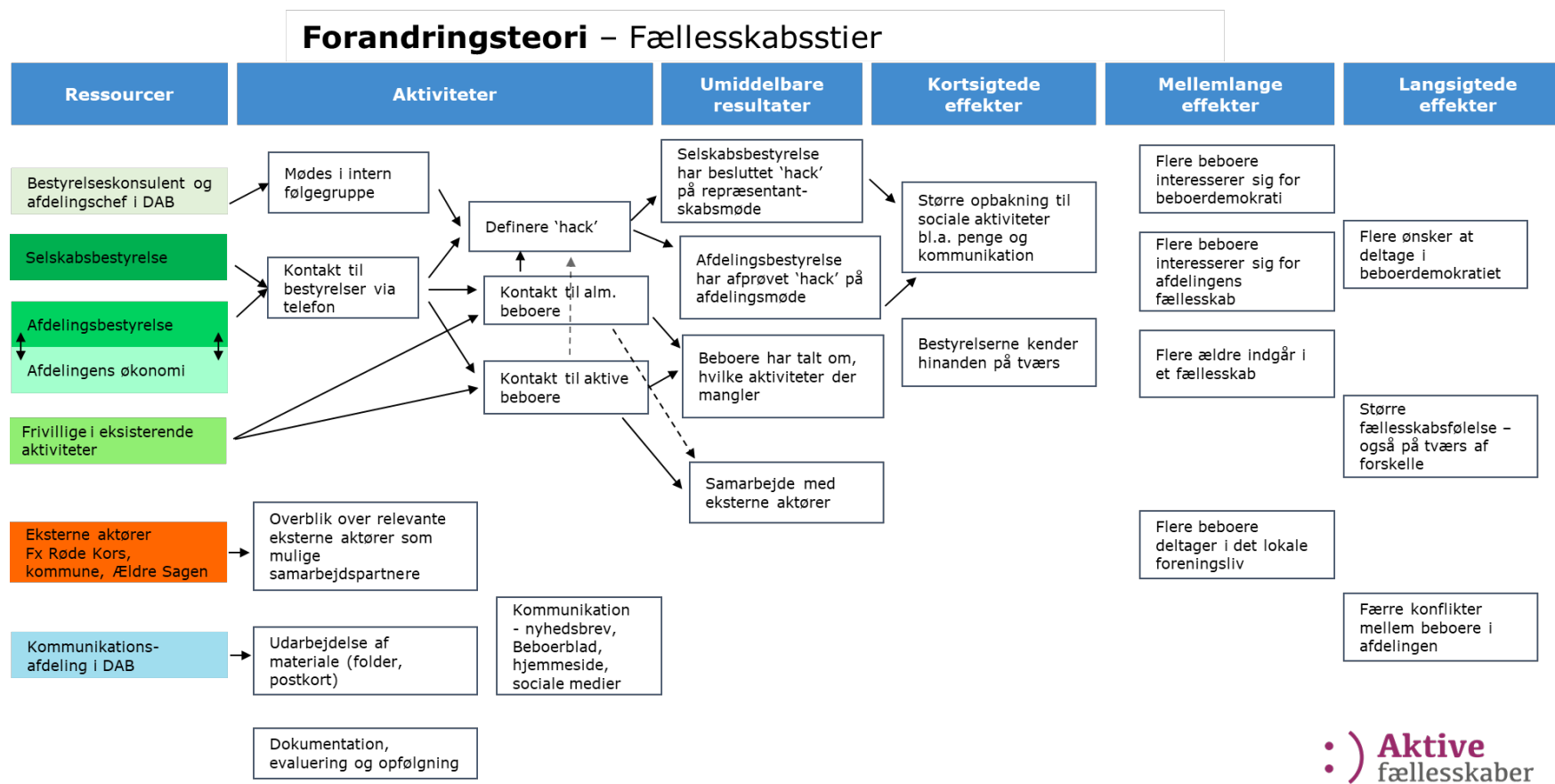
Figur 2.1) og en for fællesskabsstjerne (Figur 2.2). Projektet har ikke udarbejdet en forandrings-teori for projektets tredje indsats "spredning af idéer".

Figur 2.1 Forandringsteori for fællesskabs-hack

Kilde: DAB.

Figur 2.2 Forandringsteori for fællesskabsstier

Kilde: DAB.

2.1 Sammenhæng mellem indsats og forventninger til virkninger

Projektet har tre indsats: et hack, der skal stimulere og understøtte fællesskab, en brobygning mellem boligafdeling og lokalområdets civilaktører, og som den tredje indsats, spredning af gode idéer. Projektets overordnede mål er, at flere beboere ønsker at deltage i beboerdemokratiet, at der er en større fællesskabsfølelse, og at der er færre konflikter mellem beboerne.

Vejen hen til at opnå disse resultater er ved at skabe forandring ad tre spor. Det ene spor – hacket – handler om at understøtte et fællesskab indadtil i boligafdelingen. Det skal ske ved at sætte fællesskab på dagsordenen på de forskellige formelle møderækker hos bestyrelsesmøder, afdelingsmøder, selskabsbestyrelser, repræsentantskabsmøder osv. og ved at tilbyde boligafdelingerne idéer til aktiviteter som fx altankoncerter og fællesspisning, der mobiliserer og understøtter den sociale sammenhæng og fællesskabet internt i boligafdelingen

Det andet spor – brobygningen – skal bidrage til at nå målene ved at bygge bro mellem boligafdelingens efterspørgsel og udbuddet af fællesskabsdannende aktiviteter i lokalområdet. DAB har udviklet idéer til samarbejdsprojekter med BYBI og ensomhedsprojekt, der bygger bro mellem boligafdelingen om lokalområdets ressourcer.

Det tredje spor – spredning af gode idéer – består i, at projektet bidrager til at skabe og fastholde rammerne for at sprede gode idéer dels gennem kommunikation på forskellige platforme, dels gennem boligselskabets frivillighedsdag.

Overordnet set er projektets forventning til de tre indsats, at ved at igangsætte en række aktiviteter, der både har til formål at skabe ramme for en dialog med boligafdelingerne om fællesskabsdannelse, og som har til formål at skabe inspiration til, hvad der skal være fællesskabsdannende at lave, så øges fællesskabsdannelsen. Forventninger til de kortsigtede og mellemlange effekter afspejler en forventning til en stigende progression i omfanget af beboere, der er aktive og synlige i fællesskaber.

Forandringsteorien er formuleret klart i forhold til outputs; dvs. hvad indsatsen skal omsættes til, for at der kan skabes den forandring, som indsatsen er tiltænkt. Præciseringen af skridtene på vejen er derimod mindre tydelig, og skridtene er særdeles mere vanskelige at måle på og følge, om de sker, og dermed mindre hjælpsomme og mindre guidende for implementeringen af indsatsen.

Spørgsmålet er, om det er en realistisk forventning, at indsatsen med de handlinger og aktiviteter kan skabe de forandringer, som man med indsatsen ønsker.

Målet om at få flere beboere ind i beboerdemokratiet, øge fællesskabsfølelsen og opnå færre konflikter forudsætter, at det kan lykkes for en boligafdeling at skabe og fastholde en fælles anerkendelse af hinandens rettigheder og forpligtelser, herunder at anerkende, at man påvirker hinanden via holdninger og adfærd. For at nå dertil er det afgørende at få beboere til at deltage i sociale aktiviteter; det er et første skridt, der skal indfries, for at målene nås. Deltagelse vil sige, at en beboer opholder sig i en aktivitet, fx i en beboercafé, til fællesspisninger, loppemarkeder osv. sammen med andre mennesker. Betydningen af at deltage i disse sociale aktiviteter er, at beboerne kan blive set og blive hørt i forhold til behov, motivation og efterspørgsel. Deltagelse i sociale aktiviteter kan lede til, at beboerne opnår kontakt til andre beboere og på uforpligtende vis engagerer sig med disse andre beboere. Disse kontakter og møder kan skabe grobund for,

at beboere får lyst til at engagere sig i andre frivillige sammenhænge, og at de ikke "kun" deltager i aktiviteter, men også bidrager og udvikler til andre aktiviteter (Putnam, 2000).

Hvis ovenstående skal lykkes for en større gruppe af mennesker, som en boligafdeling, forudsætter det, at netop de grupper, som er usynlige, og som ikke er udfarende og opsøgende, bliver set af enten andre beboere eller professionelle med tilknytning til boligområdet. At få disse beboere, der netop har et stort behov for opmærksomhed og synlighed, med i aktiviteter er ofte ikke gjort med at informere om muligheden, men kræver en vedholdenhed for at få dem til at deltage, og eventuelt kræver det også følgeskabsindsatser. Det vil sige, at der er andre beboere, frivillige eller professionelle, der påtager sig opgaven med at hente, følge og aflevere beboeren.

2.2 Kritiske antagelser i forandringsteorien

For at projektet kan skabe de forandringer, der forventes, er det afgørende, at der er afdelingsbestyrelser, der vil modtage indsatsen, lige såvel som der er civilsamfundsaktører, der er motiverede for at engagere sig i en brobygning til boligafdelingerne.

Projektet baserer sig på frivillighed i forhold til deltagelse i projektet og baserer sig endvidere på, at afdelingsbestyrelserne har en motivation og lyst til at deltage. Det er en meningsfuld strategi, i forhold til at fællesskabsdannelse skal være drevet af lyst og motivation.

Projektet har som mål at øge frivillighed og det aktive medborgerskab, og der er en stor risiko for, at projektet har vanskelige gennemførelsesbetingelser, fordi projektet har gjort sig afhængig af afdelingsbestyrelserne. Afdelingsbestyrelserne har ikke og kan heller ikke forventes at have viden om omfanget af ældre beboere, der har lyst til og behov for fællesskab. Derfor kan der være et stort behov for igangsættelse af fællesskab, men et behov, som afdelingsbestyrelser ikke har blik for og/eller anerkender.

Frivilligheden i eventuel deltagelse i projektet er både en styrke, men også en svaghed, fordi det har medført, at der ikke ligger nogen rekrutteringsstrategi underneben. Projektet lægger op til at arbejde med de, der viser interesse, og de, der allerede har erfaring med fællesskabsaktiviteter. Der er ikke nogen strategi for rekruttering af boligafdelinger, der ikke umiddelbart viser interesse for projektet eller har tidligere erfaringer med fællesskabsaktiviteter. Det kunne være afdelinger, hvor der netop er stort behov og potentiale for fællesskabsdannelse. Undervejs i projektet har opmærksomheden fra projektet skiftet karakter, således at projektet er opsøgende i forhold til at finde ud af, hvad der er af ressourcer for frivillighed og fællesskab i boligafdelingerne, og kontakte beboere, der allerede er frivillige, som en måde at få andre kanaler end afdelingsbestyrelserne ind i boligafdelingerne. Tilsvarende giver et oparbejdet tæt samarbejde med bestyrelseskonsulenter og ejendomsfunktionærer viden om temperaturen på fællesskab og behovet for en understøttende indsats.

2.3 Vigtige hjælpebetingelser for gennemførelse af indsatsen

Projektet bliver hjulpet af, at det er DAB, der driver projektet, og af, at boligafdelingerne administrativt styres af DAB, der således er ansvarlig for al drift. På den måde er fællesskabsprojektet et add-on til den pakke, som DAB leverer ved at være administrationselskab og er ydermere samlet ét sted. Boligafdelinger er således vant til, at DAB kontakter dem med henblik på rådgivning og vejledning og tilsvarende, at boligafdelingerne kontakter DAB for rådgivning og vejledning. DAB havde således forud for projektet en stærk platform for at kommunikere med afdelingerne, og denne organisatoriske platform er afgørende for projektet.

3 Behovet for en fællesskabsindsats

I dette kapitel besvarer vi spørgsmålene om, hvordan behovet for en fællesskabsindsats opleves af afdelingsbestyrelser og af projektet, samt hvilke betingelser der er til stede for indsatsen. Kapitlet baserer sig på data fra den elektroniske survey, som vi har gennemført i DABs boligafdelinger. Resultater fra surveyen perspektiveres med viden opnået i de kvalitative interview.

Der er følgende hovedresultater i kapitlet:

- Halvdelen af afdelingsbestyrelserne vurderer, at fællesskabet i boligafdelingen er nogenlunde godt, ikke godt eller slet ikke godt. 7 ud af 10 afdelingsbestyrelser angiver, at de i nogen grad, mindre grad eller slet ikke afholder sociale aktiviteter.
- Den anden halvdel af afdelingsbestyrelserne har en positiv vurdering af fællesskabet og vurderer, at fællesskabet er åbent for alle.
- Afdelingsbestyrelserne vurderer, at ældre deltager i sociale aktiviteter. Omtrent halvdelen af de adspurgte boligafdelinger har særlige aktiviteter for ældre, mens omvendt hver tredje boligafdeling slet ikke har særlige aktiviteter for ældre.
- Der er stort potentiale for at øge beboernes viden om muligheder for igangsættelse af aktiviteter mv. Halvdelen af afdelingsbestyrelserne vurderer, at beboere ikke har denne viden.

3.1 Behov for fællesskab

Projektet har oplevet, at boligafdelinger tilkendegiver et behov for hjælp til at øge fællesskabsdannelse i boligafdelingen. Mange afdelingsbestyrelser oplever, at det ofte er de samme beboere, der er frivillige, og at de har været frivillige i mange år. Der er en usikkerhed om, hvordan nye frivillige rekrutteres. Projektet oplever således også, at der er en positiv efterspørgsel på en understøttende indsats til at øge fællesskabsdannelse i boligafdelinger, men efterspørgslen har i praksis ikke været så stor. Det hænger både sammen med, at afdelingsbestyrelsen, som har været projektets indgang, har haft rigeligt med øvrige arbejdsopgaver, og/eller at tidspunktet for at igangsætte aktiviteter ikke har været rigtigt. Derudover er efterspørgslen blevet påvirket af den aktuelle corona-situation, der har begrænset mulighederne for at mødes i sociale, fysiske sammenhænge. Projektet prøvede i den sammenhæng at udvikle en aktivitet med altankoncerter i et forsøg på at skabe opmærksomhed på hinanden i en tid, hvor alt var lukket ned.

Hacket – skabe fokuseret bevidsthed på fællesskab

Fællesskabs-hacket går ud på at få den formelle del af beboerdemokratiet til at tænke nyt og anderledes i forhold til fællesskaber. En måde, man kan gøre det på, er ved at få sat fællesskab på dagsordenen på de forskellige formelle møderækker hos bestyrelsesmøder, afdelingsmøder, selskabsbestyrelser, repræsentantskabsmøder osv.

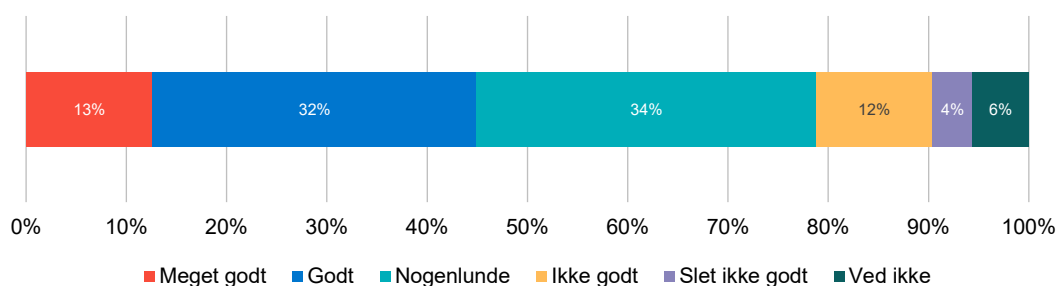
Kilde: Projektleder for indsatsen

Derudover har tilbagemeldinger fra nogle boligafdelinger været, at de har været usikre og tvivlende over for, om beboerne egentlig efterspørger mere fællesskab i boligafdelingen. Denne tvivl har afholdt afdelingsbestyrelser fra at gå ind i indsatsen.

Interviewpersoner fremhæver, at det er vigtigt, at DAB som administrationselskab påtager sig en rolle i forhold til at understøtte fællesskabsdannelse, fordi det kan være en stor opgave for afdelingsbestyrelsen at påtage sig, og fordi afdelingsbestyrelsesmedlemmer ikke nødvendigvis har stillet op til afdelingsbestyrelser for at arbejde med fællesskabsdannelse.

I en survey til samtlige af DABs afdelingsbestyrelser er bestyrelserne blevet bedt om at vurdere det eksisterende fællesskab i deres boligafdeling. Næsten halvdelen af de adspurgte vurderer, at fællesskabet er enten meget godt eller godt. Det fremgår af Figur 3.1. Godt en tredjedel vurderer, at fællesskabet er nogenlunde, mens de resterende 22 pct. enten vurderer, at fællesskabet ikke er godt eller slet ikke er godt eller ikke er i stand til at vurdere fællesskabet. Det peger på, at i godt hver femte boligafdeling er der et stort potentiale for at forbedre fællesskabet, og i den tredjedel, hvor fællesskabet vurderes til at være nogenlunde, er der også et potentiale for at gøre fællesskabet endnu bedre.

Figur 3.1 Hvordan vil du beskrive fællesskabet i boligafdelingen?

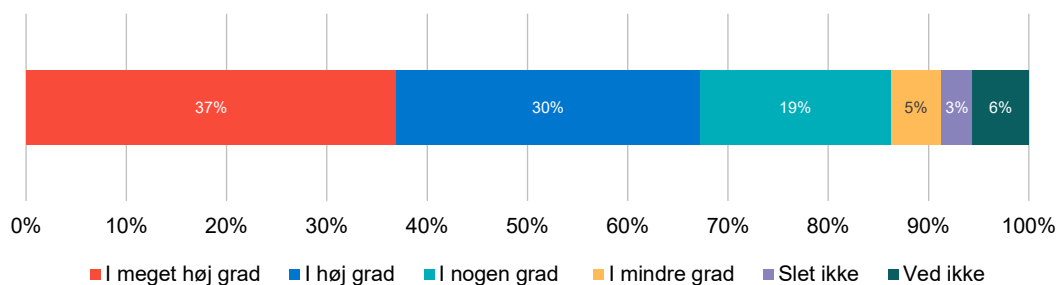
Anm.: N = 198.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

DAB har i to boligafdelinger, Sønderpark og Carlsro, gennemført en survey blandt beboere. Af de adspurgte beboere svarer 6-7 beboere ud af 10, at de oplever, at fællesskabet i boligafdelingen er godt. Selvom det kun er to boligafdelinger, understøtter det, at der er en positiv vurdering af fællesskabet, men der er også en ikke ubetydelig andel, der ikke deler denne positive vurdering.

Afdelingsbestyrelserne har endvidere vurderet, at det eksisterende fællesskab i boligafdelingen er åbent for alle boligafdelingens beboere. I Figur 3.2 fremgår, at 86 pct. vurderer, at fællesskabet enten i meget høj grad, høj grad eller i nogen grad er åbent for alle beboere. Vurderingen er således, at det kun er i mindre omfang, at fællesskaberne ikke er tilstrækkeligt åbne.

Figur 3.2 I hvilken grad er fællesskabet åbent for alle boligafdelingens beboere?

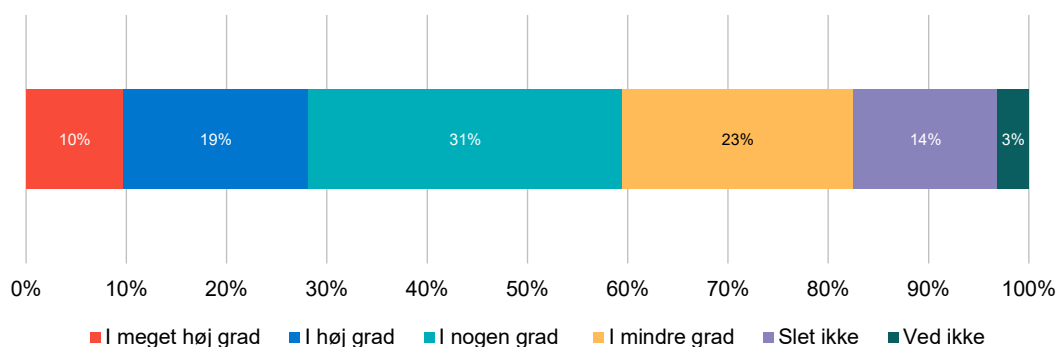
Anm.: N = 195.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Der er interviewpersoner, der fremhæver, at selvom fællesskabet ser ud til at være åbent for alle, så kan det ikke udelukkes, at der sidder ældre og ensomme beboere, der ikke føler, at de er med i et fællesskab, og som heller ikke er opsøgende, selvom de gerne vil fællesskabet. Disse grupper er svære at opdage, og det er ikke en opgave, som afdelingsbestyrelsen kan påtage sig – at finde frem til beboere, der kunne have glæde af et fællesskab.

Afholdelse af sociale aktiviteter i boligafdelingen er en måde at åbne et fællesskab op på og invitere nye ind. 6 ud af 10 afdelingsbestyrelser svarer, at de enten i meget høj grad, høj grad eller i nogen grad afholder sociale aktiviteter i boligafdelinger. Det kan eksempelvis være fællesspisninger, loppemarkeder, juletræsfester og fastelavn.

Figur 3.3 I hvilken grad afholder I sociale aktiviteter i boligafdelingen?

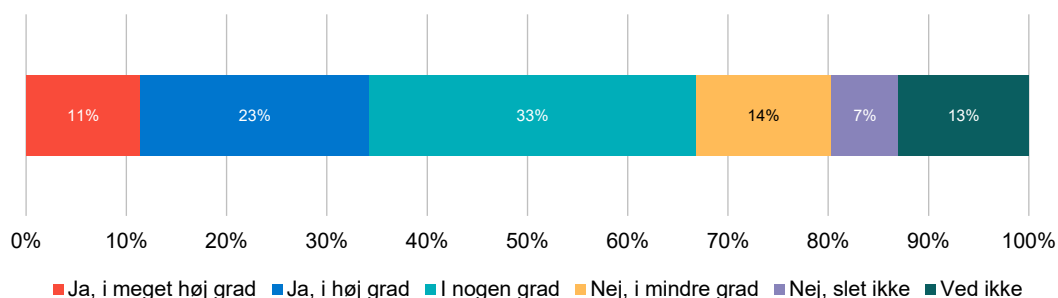

Anm.: N = 195.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Afdelingsbestyrelserne vurderer dog også, at der er behov for flere sociale aktiviteter, som kan være fællesskabsdannende. 6 ud af 10 afdelingsbestyrelser angiver, at der er behov for flere sociale aktiviteter.

Figur 3.4 Er der behov for flere sociale aktiviteter, hvor beboerne kan blive en del af et fællesskab?

Anm.: N = 193.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Afdelingsbestyrelserne angiver en række forskellige grunde til, at der ikke er behov for flere aktiviteter. I Tabel 3.1 fremgår det, at det helt overordnet drejer sig om, at afdelingsbestyrelserne oplever, at der blandt beboerne ikke er opbakning og efterspørgsel på fællesskabsdannede aktiviteter. 25 boligafdelinger angiver det som en grund. Dernæst fremhæves, at der ikke er behov for flere aktiviteter, og at der mangler både frivillige og deltagere til aktiviteter.

Tabel 3.1 Afdelingsbestyrelsernes vurdering af grunde til, at der ikke er behov for flere aktiviteter

Grunde til intet behov for flere aktiviteter	Antal beboerforeninger
Manglende opbakning og efterspørgsel/interesse	25
Der er ikke behov for flere aktiviteter	9
Manglende frivillige og deltagere	6
Beboerne finder aktiviteter andetsteds	4
Grundet afdelingens størrelse	3
Manglende faciliteter	2
Andre prioriteter i foreningen	1

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

I Tabel 3.2 fremgår en oversigt over, hvilke nye aktiviteter, som afdelingsbestyrelsen vurderer, at der er behov for. Det drejer sig om egentlig fællesskabsdannende aktiviteter på tværs af beboergrupper. Dernæst fremhæves aktiviteter for børn og unge samt fællesaktiviteter med fokus på brugen af fællesarealer. Tre boligafdelinger efterlyser aktiviteter for ældre.

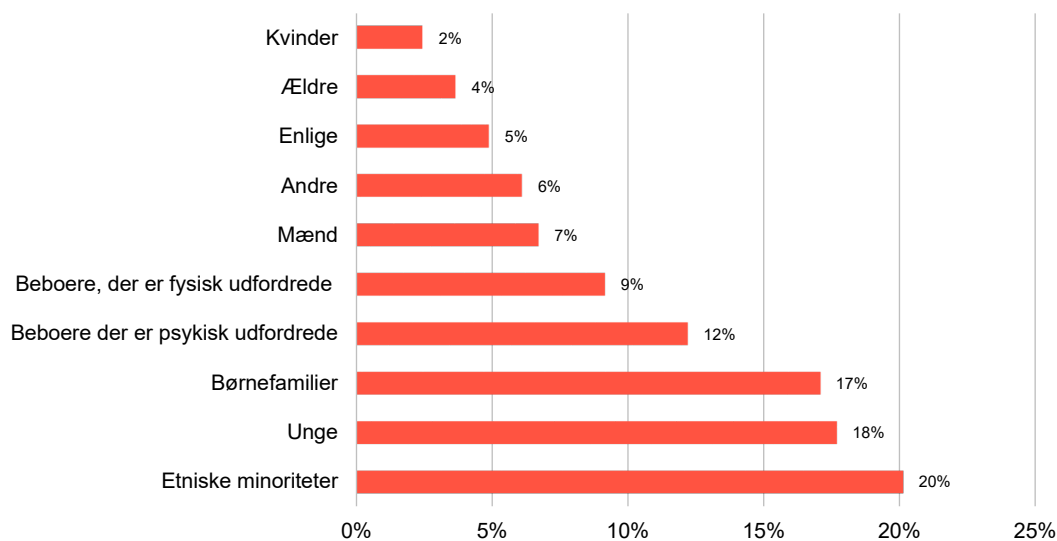
Tabel 3.2 Hvilke nye typer aktiviteter er der behov for?

Hvilke nye typer aktiviteter er der behov for?	Antal beboerforeninger
Aktiviteter, der skaber fællesskab (fællesspisning, div. klubber)	22
Aktiviteter for børn/unge	4
Fællesarealer	4
Aktiviteter for ældre	3
Aktiviteter til psykisk sårbare	1

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

Selvom fællesskaber kan opleves som værende åbne for alle beboere, er vurderingen blandt afdelingsbestyrelserne, at der er grupper af beboere, der er vanskelige at få til at deltage. Det drejer sig i høj grad om etniske minoriteter, unge mennesker og børnefamilier, hvor mellem 17 pct. og 20 pct. af boligafdelingerne vurderer, at disse grupper er svære at få til at deltage. I forhold til målgruppen af ældre angiver kun 4 pct. af boligafdelingerne, at ældre kan være svære at få til at deltage. Dermed tegnes der et tydeligt billede af, at afdelingsbestyrelserne vurderer, at de ældre har mulighed for at deltage, og at de tilsyneladende også deltager i de fællesskabsdannende aktiviteter. Det indikerer, ganske vist baseret på afdelingsbestyrelsernes vurdering, at de ældre er motiveret for fællesskab.

Figur 3.5 Er der nogen målgrupper, I oplever, er svære at få til at deltage i aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen?

Anm.: Flere svarmuligheder kunne krydses af.

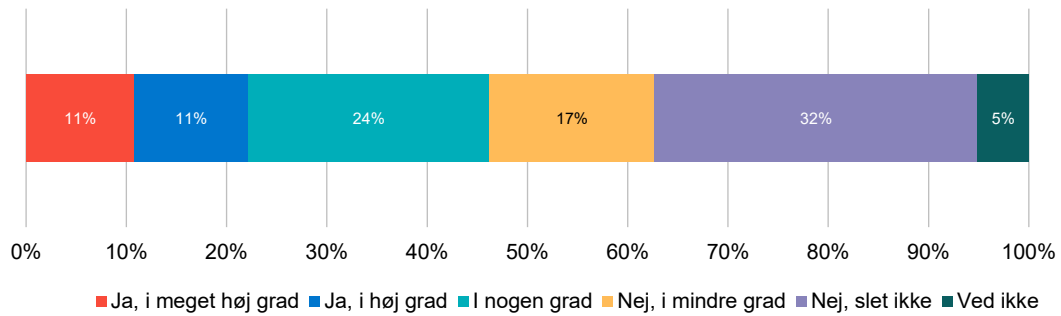
N = 164.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

Samme mønster gør sig gældende i forhold til, hvilke grupper der kan mobiliseres i forhold til at være frivillige. Det er særlig etniske minoriteter, børnefamilier og unge, der vurderes at være vanskelige at mobilisere.

Godt 6 ud af 10 boligafdelinger afholder generelt sociale aktiviteter i boligafdelingen (se Bilag 2), og 46 pct. angiver, at de har et særligt fokus på aktiviteter for ældre beboere i enten meget høj grad, høj grad eller i nogen grad. Det fremgår af Figur 3.6. Der er 32 pct. af boligafdelinger, der angiver, at de slet ikke har et særligt fokus på ældre, mens 17 pct. angiver, at de i mindre grad har fokus på særlige aktiviteter til ældre beboere.

Figur 3.6 Har I et særligt fokus på aktiviteter for ældre beboere?

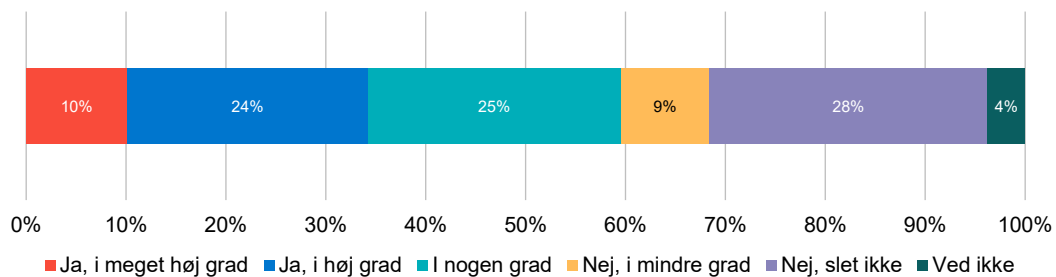

Anm.: N = 158.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Godt 6 ud af 10 afdelingsbestyrelser angiver, at ældre beboere er med til at arrangere sociale aktiviteter.

Figur 3.7 Er ældre beboere med til at arrangere aktiviteter?

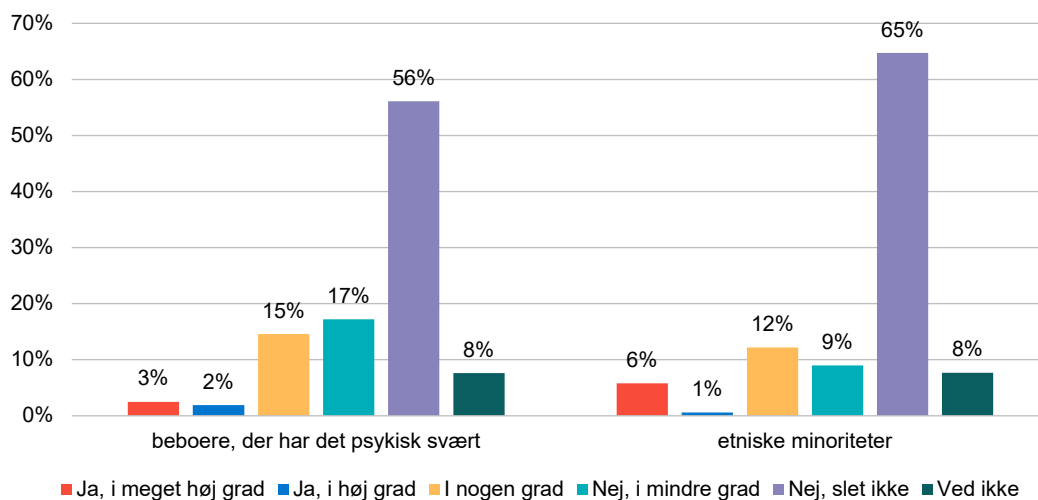

Anm.: N = 158.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Når det gælder andre grupper som beboere med psykiske vanskeligheder og beboere med etnisk minoritetsbaggrund, er der et langt mindre fokus på disse grupper og på, om de har svært ved at komme ind i fællesskaber i boligafdelingerne. Over halvdelen af afdelingsbestyrelserne fremhæver dog, at de slet ikke har et fokus på disse beboergrupper i forhold til at arrangere fællesskabsdannende aktiviteter for disse grupper.

Figur 3.8 Har I et særligt fokus på aktiviteter for beboere, der har det psykisk svært, og for beboere med etnisk minoritetsbaggrund?

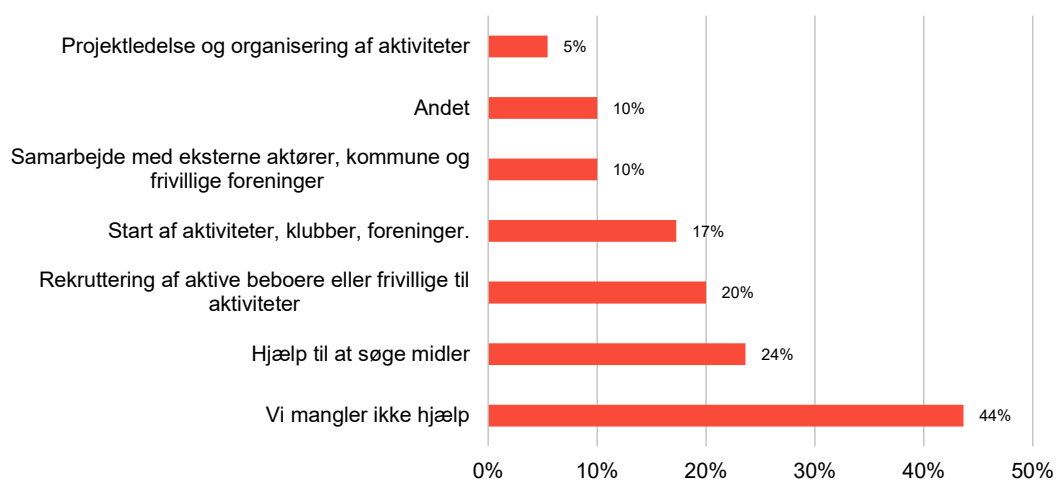
Anm.: N (beboere, der har det psykisk svært) = 157, N (etniske minoriteter) = 156.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

3.2 Betingelser

Der er tre barrierer for fællesskabsdannelse i boligafdelinger, og dermed for implementeringen af projektet, som går igen flere gange. De er: manglende viden om finansiering, rekruttering og opstart af samarbejde med andre aktører. Det fremgår af Figur 3.9, at godt 45 pct. af afdelingsbestyrelserne vurderer, at de ikke mangler hjælp i forhold til at starte og drive aktiviteter. Omvendt tilkendegiver næsten hver fjerde afdelingsbestyrelse, at de mangler hjælp i forhold til at søge midler, og hver femte angiver, at de mangler hjælp til at rekruttere beboere eller frivillige til aktiviteter. Færre afdelingsbestyrelser tilkendegiver behov for hjælp til at starte aktiviteter, samarbejde med eksterne aktører og projektledelse samt organisering af aktiviteter.

Figur 3.9 Mangler I hjælp til følgende aktiviteter i forhold til at starte og drive aktiviteter, klubber eller foreninger i jeres boligafdeling?

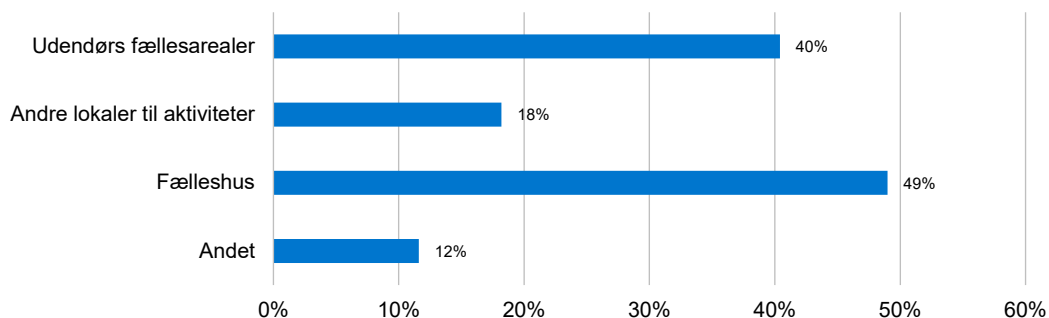

Anm.: N = 143.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

I forhold til at øge fællesskabsdannende aktiviteter er det ofte en betingelse, at der er faciliteter til stede til at afholde sociale aktiviteter. I Figur 3.10 fremgår det, at halvdelen af boligafdelingerne har et fælleshus. Godt 20 pct. har andre lokaler til fælles aktiviteter, og ca. 12 pct. har andre muligheder. 40 pct. har endvidere udendørs fællesfaciliteter.

Figur 3.10 Hvilke faciliteter har I til at afholde aktiviteter i som fx fællesmøder og fællesspisning?

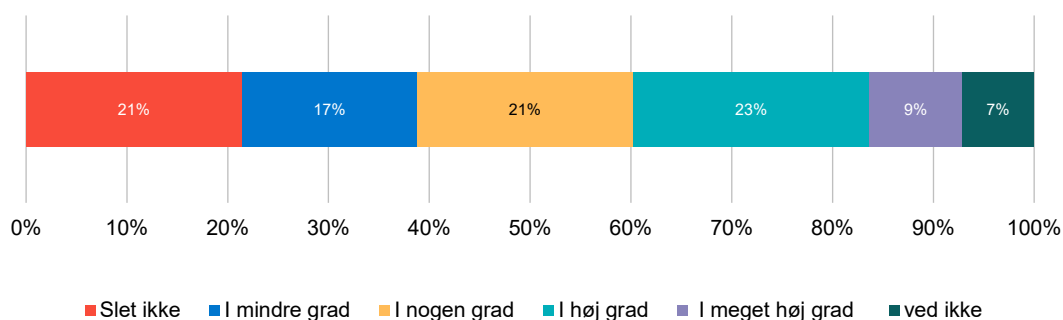
Anm.: Mulighed for flere besvarelser.

N = 198.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

En vigtig betingelse for at øge beboernes deltagelse og lyst til fællesskaber er, at de er vidende om, hvordan de starter aktiviteter, klubber og foreninger. Over halvdelen af afdelingsbestyrelserne vurderer, at de i meget høj grad, høj grad eller i nogen grad generelt informerer beboere om mulighederne for eksempelvis at søge støtte til aktiviteter, låne fælleslokaler mv. Det fremgår af Figur 3.11. Det peger på, at der er stort potentiale for at øge viden om disse muligheder.

Figur 3.11 Informerer I beboerne om, hvordan de kan starte aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen? (Fx mulighed for at søge økonomisk støtte til aktiviteter, låne fælleslokaler, hvem beboerne kan kontakte og lignende).

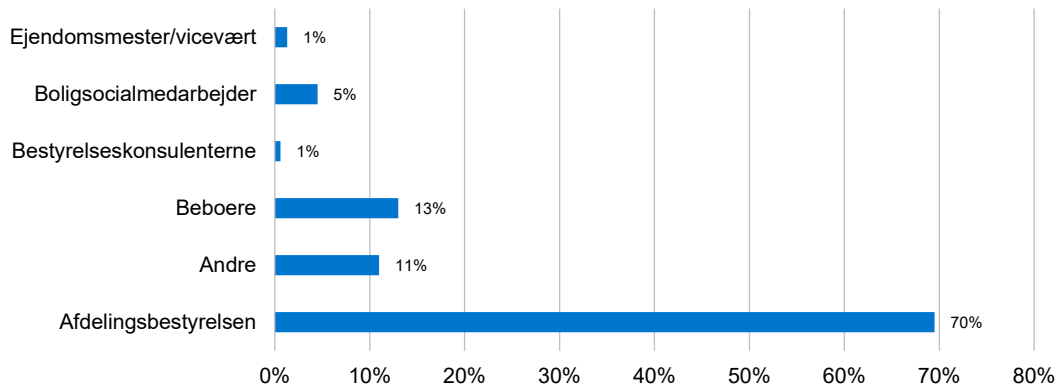

Anm.: N = 98.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

Tilsvarende er det en betingelse for afholdelse af aktiviteter, at der er nogen, der tager initiativ til aktiviteter. Det fremgår i Figur 3.12, at 7 ud af 10 afdelingsbestyrelser vurderer, at det er afdelingsbestyrelserne, der oftest tager initiativet. 13 pct. af afdelingsbestyrelserne vurderer, at det er beboerne, der tager initiativet.

Figur 3.12 Hvem er typisk initiativtager til nye aktiviteter i boligafdelingen?

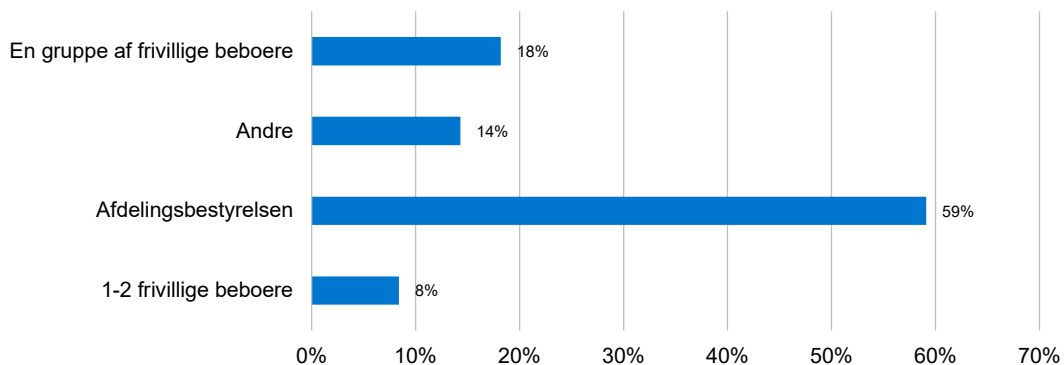

Anm.: N = 154.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Når det kommer til at planlægge og gennemføre de sociale aktiviteter, er det ligeledes oftest afdelingsbestyrelserne, der står for aktiviteten. 6 ud af 10 afdelingsbestyrelser vurderer, at det er dem, der planlægger og gennemfører aktiviteter. 20 pct. af afdelingsbestyrelserne angiver, at der er en gruppe af frivillige beboere, der planlægger og gennemfører aktiviteter.

Figur 3.13 Hvem har typisk ansvaret for at planlægge og gennemføre de sociale aktiviteter i boligafdelingen?

Anm.: N = 154.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

4 Resultater

Projektet består i tre indsætter: *'fællesskabs-hack'*, *'fællesskabsstier'* og *"spredningen af idéer"*. Disse indsætter skal til sammen bidrage til at skabe selvorganiserede fællesskaber blandt ældre. I dette kapitel beskriver vi, hvilke forandringer de tre indsætter har været med til at skabe, og på hvilken måde fællesskabsindsætten ser ud til at øge beboernes engagement i og interesse for fællesskab. Kapitlet baserer sig på data fra den elektroniske survey, som vi har gennemført i DABs boligafdelinger. De elektroniske surveys er besvaret af langt flere boligafdelinger end de, der har været en del af projektet. Alle boligafdelinger har dog haft mulighed for at høre om projektet og de aktiviteter, som er igangsat. I forhold til at beskrive resultater af indsætterne har vi derfor valgt at inddrage survey-besvarelser som en måde at give en status på, hvordan det står til i forhold til nogle af de forhold, som indsætten givet forandringsteorien gerne vil påvirke. Resultater fra surveyen perspektiveres med viden opnået i de kvalitative interview.

Der er følgende hovedresultater i kapitlet:

- Projektet har været udfordret i implementeringen i en lokal sammenhæng. Der er positiv respons på projektet hos afdelingsbestyrelserne, men når det kommer til at omsætte projektet til boligafdelingen, så falder engagementet ofte. Dette sker med henvisning til begrænsede ressourcer som fx, at der er få aktive, der er allerede opgaver nok at se til, og en manglende tro på, at de nye idéer vil møde den nødvendige opbakning blandt beboerne.
- Afdelingsbestyrelsen er det relevante forum til at bringe fællesskabsdagsordenen i spil, men de er sat i verden for at understøtte drift og derfor ikke nødvendigvis så optaget af fællesskab. Fællesskab opleves som vigtigt og som noget, der er behov for mere af, men afdelingsbestyrelserne vurderer, at det kniber med opbakningen blandt beboerne.
- Fællesskabs-hacket har bidraget til at skabe fokus og opmærksomhed på fællesskabsdannelse. Der er udviklet hack-aktiviteter, der er i stand til at understøtte fællesskabsdannelse og til at inspirere de frivillige til at igangsætte aktiviteter.
- Uddannelse til fællesskabsambassadører opleves som et relevant tilbud af de, der har deltaget i uddannelsen, og af boligafdelinger, som har fået fællesskabsambassadører
- Der er tegn på, at fællesskabsambassadører kan fungere som facilitatorer af gode idéer og input. De kan endvidere fungere som forbindelsesled mellem DAB og boligafdelingen, og de kan omsætte nye input til konkrete og lokale handlinger.
- Som en afledt virkning har projektet fået rettet en stor opmærksomhed på ensomhedsdagsordenen, som kalder på aktiviteter mod at bryde ensomhed blandt beboere uden netværk; og ikke kun blandt ældre beboere.
- Brobygning har vist sig vanskelig at skabe. Både i forhold til at åbne boligafdelingerne op for omverdenen og i forhold til, at civilsamfundet åbner sig op i forhold til boligafdelingerne.
- Boligafdelingerne oplever, at DAB med projektet bidrager til at give vejledning i og støtte til at skabe kontakter til frivillige foreninger.

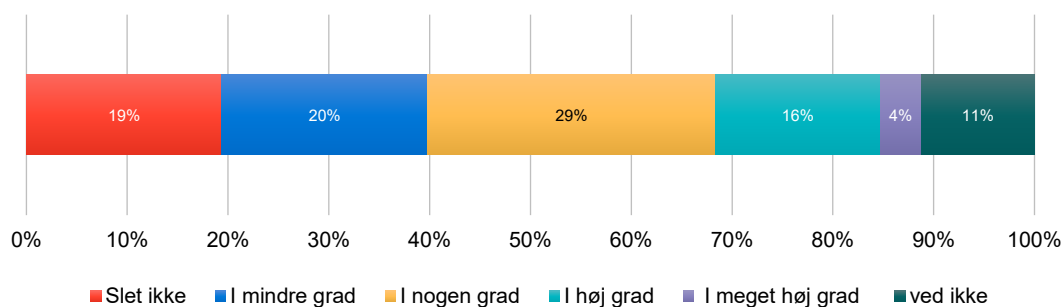
4.1 Fællesskabs-hack

Indsætten skal understøtte fællesskabsdannelse internt i boligafdelingerne. Indgangen har været selskabsbestyrelser og afdelingsbestyrelser, og projektet har kommunikeret, hvorfor

der kan være behov for at sætte fællesskabsdannelse på dagsordenen, og hvordan fællesskabsdannelse kan ske i konkrete aktiviteter.

Relativt få afdelingsbestyrelser vurderer, at beboerne har viden om, hvordan de kan starte aktiviteter, klubber og foreninger. Det fremgår af Figur 4.2. Kun godt hver femte afdelingsbestyrelse vurderer, at beboerne i meget høj grad eller i høj grad har denne viden.

Figur 4.1 Er det din oplevelse, at beboerne ved, hvordan de kan starte aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen?

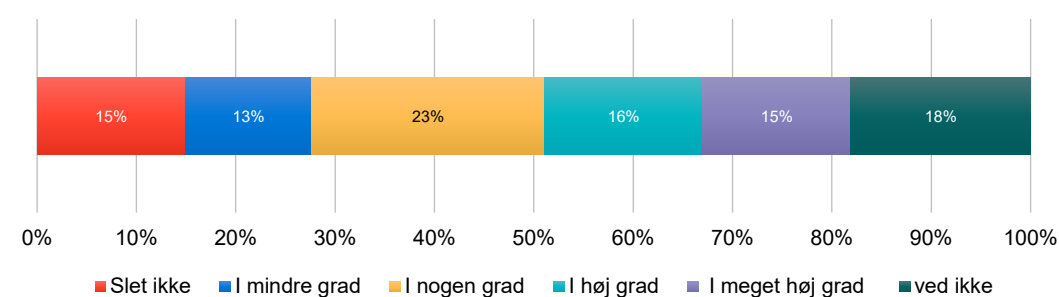

Anm.: N = 98.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

Over halvdelen af afdelingsbestyrelserne vurderer, at de i meget høj grad, høj grad eller i nogen grad har behov for, at flere frivillige eller aktive beboere hjælper andre beboere med at blive aktive. Det fremgår af Figur 4.2. Det kunne netop være fællesskabsambassadørerne, der påtog sig denne opgave.

Figur 4.2 Har I behov for, at flere frivillige eller aktive beboere hjælper andre beboere med at blive aktive?

Anm.: N = 94.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i anden runde.

DAB valgte enkelte boligafdelinger ud som nogle, de vil prøve mere intensivt at indlede et hack med. Disse afdelinger blev valgt ud fra, at der i forvejen var afdelingsbestyrelser med erfaringer i forhold til at arbejde med fællesskaber. Dette førte til, at der i en boligafdeling blev etableret og gennemført et kursus "Nye fællesskaber", hvor der deltog ca. 12 personer. Formålet med kurset var at give deltagerne redskaber til at opstarte og arbejde med fællesskaber. Derudover er der på tegnebrættet skitseret et andet kursus "Rekruttering og mobilisering" med henblik på, at deltagerne opnår viden om mulighederne for at være opsøgende i forhold til at få flere beboere engageret som frivillige. Dette kursus nåede ikke at blive afholdt på grund af corona, men forventes afholdt på et senere tidspunkt.

I to boligafdelinger er der lavet et decideret hack, og der er forsøgt et hack i en tredje boligafdeling, der dog ikke blev omsat til konkrete aktiviteter. Hackene har udmøntet sig i forskellige aktiviteter; fællesspisninger, altankoncerter og fællesskabsambassadør-uddannelsen. Fællesspisninger har været oplevet som en stor succes af projektet, hvor der har deltaget mange beboere, og hvor afdelingsbestyrelserne har oplevet, at der er kommet beboere, som de ikke har set ved andre typer af arrangementer. Fællesspisning er en relativt nem og overskuelig aktivitet, der kan afholdes på alle tider af året, og som kun kræver et fællesrum, der kan danne den fysiske ramme. Fællesspisninger kræver ikke noget af beboerne, ud over at de møder op, og funktionen er, at beboerne sidder sammen, mødes om en fælles aktivitet og får sat ansigter på hinanden. Beboere oplever ofte, at disse fællesspisninger bidrager til at øge tryghed og trivsel. Hvis man har kunnet sidde sammen og spise og snakke, så er der ingen grund til at være bekymret, usikker eller utryk, når man møder vedkommende næste gang i vaskekælderen eller på stien (Christensen et al., 2018).

Altankoncerterne blev afholdt, mens hele landet var lukket ned i første bølge af corona. Altankoncert-konceptet blev udviklet som en måde at bidrage til at holde fast i fællesskabs-element, mens man ikke kunne være sammen fysisk. Beboerne har oplevet, at altankoncerten var et godt afbræk under nedlukningen og fungerede som en påmindelse om det sociale, fysiske fællesskab i boligafdelingen.

Fællesskabsambassadør-kurset blev udviklet som en aktivitet til at initiere fællesskaber. DAB udviklede aktiviteten på baggrund af en erkendelse af, at det var svært at kommunikere direkte med de beboere, der var aktive. Det skulle hver gang gå igennem de formelle kanaler, beboerdemokratiet, og bestyrelsesmedlemmer. Idéen med fællesskabsambassadører er at have nogle beboere, der skal fremme fællesskabsdagsordenen og facilitetere fællesskabsdannelse, men ikke nødvendigvis være dem, der udfører aktiviteterne. Koblingen til fællesskabshacket er, at ambassadørerne også skal være bindeled til afdelingsbestyrelserne og få sat fællesskab på dagsordenen og få synliggjort fællesskaber og alle de aktiviteter, der er i den enkelte afdeling.

Det første kursus skulle have været afholdt i april 2020, det blev aflyst, men i stedet blev det afholdt i september 2020. Rekrutteringen til kurset foregik via kaffeaftaler og Fællesskabsdagen i november 2019, hvor en del tilmeldte sig til, at de gerne ville høre mere om fællesskabsambassadører. Det kendetegner de tilmeldte, at de allerede er aktive og har erfaringer med at arrangere og afholde aktiviteter. Kursisterne blev en blanding af beboere, der allerede var bestyrelsesmedlemmer, og beboere, der ikke er motiveret for afdelingsbestyrelsesarbejde, men er motiveret for at arbejde med fællesskaber og frivillighed. På det første kursus deltog 18 beboere. Der er planlagt et nyt kursus, men den aktuelle corona-situation vanskeliggør afholdelsen. Fællesskabsdagen 2020 skulle også have været brugt til at rekruttere nye deltagere, men den blev aflyst.

Selve kurset var tilrettelagt således, at på den første kursusdag skulle deltagerne fortælle om deres motivation for at blive fællesskabsambassadør. Motivationen viste sig at dække over både nysgerrighed, ønsker om konkrete redskaber og en form for indignation over, at fællesskaber opleves som værende under pres.

Jeg tænkte: Jeg kan da være et naturligt anker for den tjans

Jeg elsker at være med til at starte ting op, men jeg gider ikke, at det altid skal være mig, der skal følge det til enden også. Jeg vil gerne have, at der er andre, der får lov til at overtage, for ellers så drukner jeg pludselig i opgaver. Jeg vil gerne gøre, så folk kan være selvkørende, fordi så kan man tage fat om den næste opgave.

Kilde: En kursist på fællesskabsambassadør-uddannelse

Kurset afsluttes med, at ambassadørerne får deres diplom og pin, og ambassadørerne indgår herefter i DABs fællesskabsnetværk. DABs mål er, at hver boligafdeling har en eller flere fællesskabsambassadører, og at disse ambassadører kan mødes i et netværk, hvor de sparrer med hinanden, udvikler idéer og får inspiration. Det vil være et netværk, der faciliteres af DAB, og skal netop ikke været et selvopretholdende netværk, hvor de selv skal arrangere at mødes, men hvor DAB varetager en form for sekretariatsfunktion.

Netværk for fællesskabsambassadørerne

Nogle af de andre sagde noget, hvor jeg tænkte, det er virkelig godt tænkt det der. På den måde kan man låne af hinandens idéer og ikke opfinde nyt hver gang.

I aften har vi endnu et møde i netværket, og jeg tænker, at der er nogle af de andre ambassadører, jeg lige skal have kontakt info på, så jeg kan tage fat i dem uden for netværksmøderne.

Kilde: Fællesskabsambassadør

Erfaringerne er, at det at lave hack i afdelingsbestyrelserne fungerer, men også, at de er svære og kræver en stor håndholdthed. Der kan være mange barrierer for, at afdelingsbestyrelserne oplever, at de "er klar til et hack lige nu". I de afdelingsbestyrelser, hvor der har været et hack, er oplevelsen af hacked særdeles positiv, og vurderingen er, at det kan være vanskeligt for den enkelte afdelingsbestyrelse at gå ind i fællesskabsdannelse; både i forhold til at starte og fastholde.

Det er rigtig godt, at DAB som administrationselskab påtager sig en rolle i forhold til fællesskaber

Det skal ikke være på det konkrete niveau, men det er rigtig fint med en ressourceperson, der kan skabe de nødvendige kontakter, sådan som projektlederens rolle har været. Der kan også komme ny viden, som sådan en person kan formidle til afdelingerne. Det er godt, at der er en person, der har den opgave. Ligesom jeg ved, hvor jeg skal henvende mig i DAB, hvis jeg har spørgsmål til økonomi eller noget byggeteknisk. Når det handler om frivillighed eller aktiviteter, kan jeg spørge projektlederen.

Kilde: Et afdelingsbestyrelsesmedlem

4.2 Fællesskabsstierne

Indsatsen med fællesskabsstierne har til formål at skabe brobygning mellem den enkelte boligafdeling og lokalområdets civilsamfundsaktører samt kommunale samarbejdspartnere. Indsatsen har på den måde til formål at bringe fællesskaber ind i boligafdelingen og/eller bringe boligafdelingerne ud i eksisterende fællesskaber.

Indsatsen har givet afkast i form af en café for ældre, hvor boligafdelingen har koblet sig på en eksisterende seniorcafé uden for boligafdelingen. Derudover er et samarbejde med BYBI kommet op at stå; selve igangsættelsen af BYBI i boligafdelingen er dog blevet udsat på grund af corona.

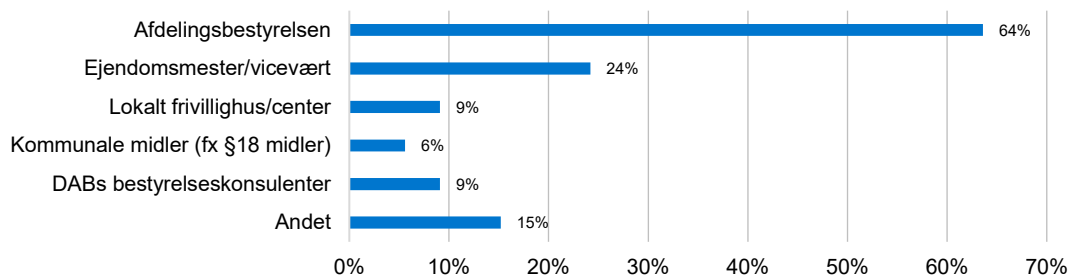
Seniorcaféen har vist sig at være et godt eksempel på en brobygningsaktivitet, hvor projektet har skabt forbindelse mellem en eksisterende aktivitet og beboere, der i en boligafdeling har efterspurgt denne type af aktivitet. I virkeligheden har brobygningen ikke krævet mange ressourcer, men har forudsat en opmærksomhed på at kunne matche efterspørgsel og udbud og på at synliggøre både caféens ressourcer og muligheder for beboerne og omvendt synliggøre beboernes efterspørgsel og motivation for caféen.

Projektet har oplevet, at fællesskabsstierne har været en vanskelig indsats. Både afdelingsbestyrelser og civilsamfundsaktørerne har oplevet, at det har været svært at åbne op for hinanden. I forhold til afdelingsbestyrelserne har barrieren ligget i, at de ofte oplever, at det er "forkert", at der skal komme nogen udefra og hjælpe til med at danne fællesskaber i boligafdelingen. Denne holdning kan hænge sammen med, at der i boligafdelingerne ofte kan være et syn på, at aktiviteter i boligafdelingen er for afdelingens beboere og ikke for udefrakommende. Ved at frivillige foreninger igangsætter aktiviteter i boligafdelingen, vil det ofte implicere, at der kommer udefrakommende deltagere. Denne modstand peger på, at der skal arbejdes med en kultur og en muligvis lidt stagneret opfattelse af fællesskaber og fysisk forankring af fællesskaber. Der skal arbejdes med at synliggøre de ressourcer udefra, der kan bringes i spil til gavn for beboerne.

Projektet oplever dog også, at de frivillige foreninger kan mangle motivation for at gå i fællesskabsdannende processer i boligafdelinger. Det drejer sig særlig om frivillige foreninger uden lønnede medarbejdere. Hvis de frivillige foreninger alene har frivillige, så forekommer det ofte som en uoverstigelig opgave at skulle engagere sig i en boligafdelings fællesskaber.

Surveyen til afdelingsbestyrelserne viser, at næsten 2 ud af 3 boligafdelinger vurderer, at samarbejdet om at styrke fællesskaber foregår i regi af afdelingsbestyrelserne. Godt hver fjerde afdelingsbestyrelse vurderer, at de samarbejder med ejendomsfunktionærerne, mens hver tiende angiver samarbejde med DABs bestyrelseskonsulenter og lokale frivillighuse/center. Det fremgår af Figur 4.3. På den ene side peger disse svar på afdelingsbestyrelsernes vigtige rolle i boligafdelingen, men svarene peger også på en sårbarhed i samarbejdsstrukturen. Det vil sige, at afdelingsbestyrelserne er en vigtig platform for det demokratiske og sociale liv i boligafdelinger.

Figur 4.3 Hvem samarbejder I med om at styrke fællesskaber for beboerne?

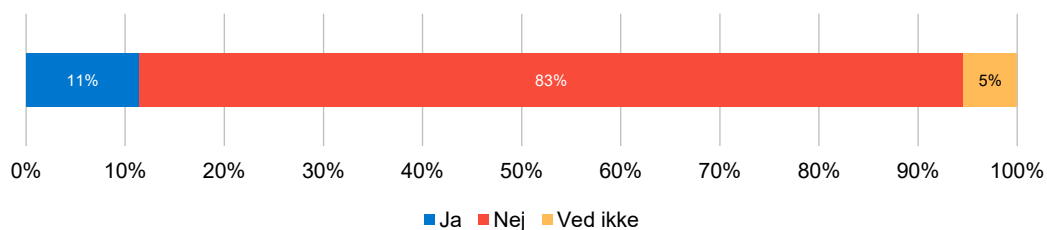
Anm.: Flere besvarelser.

N = 198.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Surveyen viser også, at afdelingsbestyrelserne kun i mindre omfang samarbejder med kommunerne om eksempelvis aktiviteter for beboerne. Kun hver tiende afdelingsbestyrelse vurderer, at de har et samarbejde med kommunale aktører. Det fremgår af Figur 4.4.

Figur 4.4 Samarbejder I med kommunale aktører (fx om aktiviteter for beboere)?

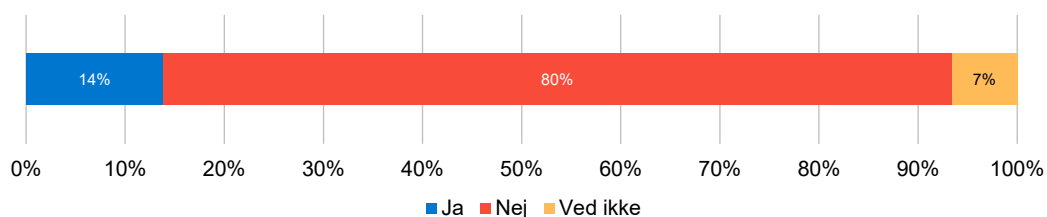
Anm.: N = 144.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

I de boligafdelinger, hvor der er samarbejde med kommunale aktører, er der 16 samarbejdsprojekter, hvoraf de 14 er målrettet ældre i varierende grad. Det kan eksempelvis være fællesspisning, bankospil, foredrag, udflugter og fysisk træning.

Omtrent hver tiende afdelingsbestyrelse samarbejder med frivillige foreninger uden for boligområdet; der er således ikke tale om større samarbejde med frivillige end med kommunale aktører. Det fremgår af Figur 4.5. Der er 19 samarbejdsprojekter og 13 samarbejdsprojekter, der er målrettet ældre i varierende grad. Det kan være et lokalt frivilligcenter, kirken eller et aktivitetscenter.

Figur 4.5 Samarbejder I med frivillige foreninger uden for boligområdet om aktiviteter for beboere?

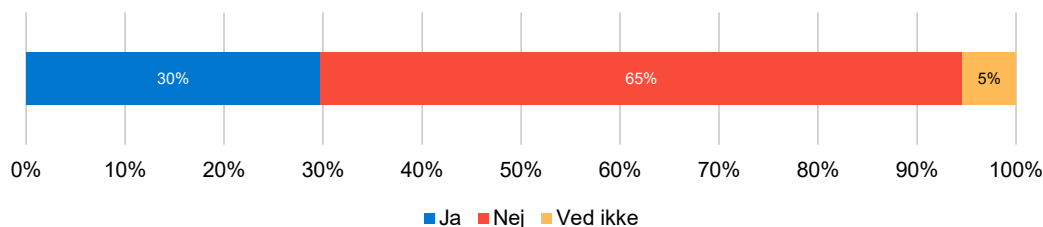

Anm.: N = 152.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

Hvor der ikke er så meget samarbejde mellem afdelingsbestyrelsen og kommunale og frivillige aktører, er der et tættere samarbejde mellem afdelingsbestyrelserne. Hver tredje afdelingsbestyrelse samarbejder med andre afdelingsbestyrelser uden for boligområdet. Det fremgår af Figur 4.6. Der er 43 samarbejdsprojekter med andre afdelingsbestyrelser, og 31 af dem er målrettet ældre i varierende grad.

Figur 4.6 Samarbejder I med andre afdelingsbestyrelser om aktiviteter for beboere?

Anm.: N = 148.

Kilde: Survey til afdelingsbestyrelserne i første runde.

4.3 Spredning af gode idéer

Indsatsen "spredning af gode idéer" er en understøttende indsats til de to øvrige indsats og har til formål at sikre, at idéer til fællesskabsdannelse kommer ud at leve. Indsatsen er baseret på en snefnugmetode, der går ud på, at når fx fire mennesker snakker sammen om gode idéer, aftaler de hver især at kontakte tre andre og snakke videre med dem og så fremdeles. På den måde kan gode idéer sprede sig hurtigt og på en systematisk måde. Lokalt er der forskellige erfaringer med metoden; nogle synes, den fungerer godt, mens andre har sværere ved at få brugt metoden.

Derudover er Frivilligdagen en formaliseret ramme for at sprede gode idéer. Formålet med frivilligdagen er at samle alle frivillige kræfter i boligafdelingerne og booste dem med ny viden om rekruttering, aktiviteter og udbredelse.

DABs netværk, som fællesskabsambassadørerne er en del af, er tilsvarende en formaliseret og styret måde, hvorpå der kan udbredes gode idéer.

Værktøjerne er gode at blive præsenteret for

Værktøjerne var gode, og man kunne få idéer fra andre afdelinger. Snefnugmodellen kan også bruges til at uddelegere opgaverne og få andre til at uddelegere igen, så man får ansvaret delt ud på flere, så det ikke hænger på de samme få personer. Hvis det er de samme få, der bærer det hele og til sidst ender med at give op. Det svære er at finde den gyldne nøgle, så alle til sidst ved, hvor de skal gå hen. Hvis man spreder det ud, kan man fx få nogen med, der bare gerne vil være med og lave kaffe, men som ikke vil have noget ansvar. I afdelingsbestyrelsen har de talt om, at der er mange, der ikke vil være med, fordi der er meget arbejde, men hvis nu der var små ad hoc grupper, hvor man kan være med til at lave en legeplads, men ikke vil have noget ansvar. Netværket har bekræftet hende i, at det kan være en vej at gå med mindre opgaver til flere.

Kilde: Fællesskabsambassadør

Litteratur

- Chen, H. (1990): 'Issues in constructing program theory', *New Direction for Evaluating*, (47), pp. 7-18.
- Christensen, G., V. Jakobsen, M.H. Enemark, H. Nielsen, L. Mehlsen, C.L. Stabell & L.G. Aner (2018): *Boligsociale indsatser til småbørnsfamilier i udsatte boligområder. Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Danmarks Statistik (2016): *Livskvalitet i Danmark*. Available at: <https://www.dst.dk/extranet/livskvalitet/livskvalitet.html>.
- Donaldson, S. (2007): *Program theory-driven evaluation science: Strategies and application*. Mahwah, NJ, Erlbaum.
- Hawkley, L.C. & Cacioppo, J.T. (2010): 'Loneliness Matters: A Theoretical and Empirical Review of Consequences and Mechanisms', *Annual Behavioral Medicine*, 40(2), pp. 1-14.
- Hjære, M., H.E.D. Jørgensen & M.L. Sørensen (2018): *Tal om frivillighed i Danmark. Frivilligrapport 2016-2018*. København: Center for Frivilligt Socialt Arbejde.
- Pawson, R. & N. Tilley (1999): *Realist Evaluation*. London: Sage.
- Putnam, R.D. (2000): *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Siren, A. & M.H. Poulsen (2016): *Sammenhængen mellem boligformer og livskvalitet for ældre*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Witkin, B.R. & J.W. Altschuld (1995): *Planning and Conducting Needs Assessments: A Practical Guide*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Bilag 1 Survey-skema til afdelingsbestyrelser

1. Spørgeskema til DABs afdelinger

Emne	Spørgsmål	Svarskala
Afdækning af behov for at øge fællesskab og samhørighed	Hvordan vil du beskrive fællesskabet i boligafdelingen? Med fællesskab menes fx det sociale fællesskab og opbakningen til dette blandt beboerne.	Meget godt – Godt – Nogenlunde – Ikke godt – Slet ikke godt – Ved ikke
	I hvilken grad er fællesskabet åbent for alle boligafdelingens beboere?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	I hvilken grad afholder I sociale aktiviteter i boligafdelingen?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	Er der behov for flere sociale aktiviteter, hvor beboerne kan blive en del af et fællesskab?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
Aktiviteter	Hvor mange aktiviteter har I haft for følgende målgrupper i 2018?	Alle beboere [skriv antal] Børnefamilier [skriv antal] Børn/unge [skriv antal] Ældre [skriv antal] Andre [angiv hvem]
	Hvor mange deltog i aktiviteterne?	Skriv ca. antal deltagere
	Har I et særligt fokus på aktiviteter for ældre beboere?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
	I hvor stor grad er de ældre med til at arrangere aktiviteter?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	Har I et særligt fokus på aktiviteter for beboere, der har det psykisk svært?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke
	I hvor stor grad er beboere, der har det psykisk svært, med til at arrangere aktiviteterne?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
	Har I et særligt fokus på aktiviteter for etniske minoriteter?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
	I hvor stor grad er de etniske minoriteter med til at arrangere aktiviteter?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
Støttefunktioner	Hvem samarbejder I med om at styrke fællesskaber for beboerne?	Afdelingsbestyrelsen Ejendomsmester/vicevært Lokalt frivillighedscenter Kommunale midler (fx § 18-midler) DABs bestyrelseskonsulenter Andet [angiv hvad]
Faciliteter	Hvilke faciliteter har I til at afholde aktiviteter som fx fællesmøder og fællesspisning?	Fælleshus Andre lokaler til aktiviteter Udendørs fællesarealer Andet [angiv hvad]
Organisering af frivillighed i boligafdelingen	Har beboerne kendskab til de aktiviteter, der foregår i boligafdelingen?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke

Emne	Spørgsmål	Svarskala
	I hvilken grad er beboerne aktive i boligafdelingen?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	I hvilken grad har beboerne mulighed for at være med i planlægning og gennemførelse af afdelingens aktiviteter?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	Hvem er typisk initiativtager til nye aktiviteter i boligafdelingen?	Afdelingsbestyrelsen – Bestyrelseskonsulenterne – Boligsocial medarbejder – Ejendomsfører/vicevært – Beboere – Andre, skriv hvem
	Hvem har typisk ansvaret for at planlægge og gennemføre de sociale aktiviteter i boligafdelingen?	Afdelingsbestyrelsen – En gruppe af frivillige beboere – 1-2 frivillige beboere – Andre, skriv hvem
Samarbejde med andre aktører	Samarbejder I med frivillige foreninger uden for boligområdet om aktiviteter for beboere?	Ja – Nej – Ved ikke. Hvis ja, hvem samarbejder I med? Og hvilke aktiviteter samarbejder I om? Hvis nej, angiv årsagen: Ikke relevant, Vi ville gerne, men det er ikke muligt lige nu, Andet
	Er nogen af disse samarbejder særligt målrettet aktiviteter for ældre beboere?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
	Samarbejder I med kommunale aktører (fx om aktiviteter for beboere)?	Ja – Nej – Ved ikke. Hvis ja, hvilke aktiviteter samarbejder I om? Angiv: Hvis nej, angiv årsagen: Ikke relevant, Vi ville gerne, men det er ikke muligt lige nu, Andet
	Er nogen af disse samarbejder særligt målrettet aktiviteter for ældre beboere?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
	Samarbejder I med andre afdelingsbestyrelser om aktiviteter for beboere?	Ja – Nej – ved ikke. Hvis ja, hvor mange? Angiv antal afdelingsbestyrelser: Hvis nej, angiv årsagen: Ikke relevant, Vi ville gerne men det er ikke muligt lige nu, Andet
	Er nogen af disse samarbejder særligt målrettet aktiviteter for ældre beboere?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
Bestyrelsens rolle i organiseringen	I hvilken grad er afdelingsbestyrelsen involveret i planlægningen af sociale aktiviteter i boligafdelingen?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	I hvilken grad er afdelingsbestyrelsen involveret i afholdelse af sociale aktiviteter i boligafdelingen?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
Barrierer for udbredelse af fællesskab og frivillighed	Er det muligt at få økonomisk tilskud fra afdelingen til afholdelse af sociale aktiviteter?	Ja, i meget høj grad – Ja, i høj grad – I nogen grad – Nej, i mindre grad – Nej, slet ikke – Ved ikke
	I hvilken grad giver afdelingsbestyrelsen vejledning og hjælp til opstart af nye sociale aktiviteter?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	Hvordan inviterer I til sociale aktiviteter i boligafdelingen?	Nyhedsbrev – Opslag – Brev i postkasser – Facebook – Afdelingsmøde – Mund-til-mund – Andet
	Hvordan bliver sociale aktiviteter uden for boligafdelingen fortalt videre til beboerne?	Nyhedsbrev – Opslag – Brev i postkasser – Facebook – Afdelingsmøde – Mund-til-mund – Andet – Ikke relevant

2. Spørgeskema til DAB-administrerede boligafdelinger

Emne	Spørgsmål	Svar
Afdeling	Hvilken boligafdeling bor du i?	Skriv navnet på boligafdelingen
Aktiviteter i afdelingen	Hvor mange aktiviteter, klubber og foreninger er der i boligafdelingen? Og hvem er målgruppen for hver af dem?	Skriv antal Angiv aktivitetstype, og hvem der er målgruppen for hver aktivitet. Målgruppen kan fx være børn, unge, ældre eller alle beboere.
	Oplever du, at der er behov/brug for flere aktiviteter eller klubber i boligafdelingen?	Ja – Nej – Ved ikke Hvis ja, hvilke aktiviteter er der behov for? Hvis nej, hvorfor ikke? (eks. manglende ressourcer, opbakning, efterspørgsel blandt beboerne eller lignende).
Målgrupper	Er der nogen målgrupper, I oplever, typisk deltager i jeres aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen?	Børnefamilier, etniske minoriteter, enlige, ældre, unge, mænd, kvinder, beboere, der er fysisk udfordrede, beboere, der er psykisk udfordrede, andre, skriv hvem, ved ikke
	Er der nogen målgrupper, I oplever, der typisk er aktive (frivillige) i boligafdelingen?	Børnefamilier, etniske minoriteter, enlige, mænd, kvinder, ældre, unge, beboere, der er fysiske udfordrede, beboere, der er psykisk udfordrede, andre, skriv hvem, ved ikke
	Er der nogen målgrupper, I oplever, er svære at få til at deltage i aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen?	Børnefamilier, etniske minoriteter, enlige, mænd, kvinder, ældre, unge, beboere, der er fysisk udfordrede, beboere, der er psykisk udfordrede, andre, skriv hvem, ved ikke
	Er der nogen målgrupper, I oplever er svære at motivere til at være aktive (frivillige) i aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen?	Børnefamilier, etniske minoriteter, enlige, mænd, kvinder, ældre, unge, beboere, der er fysisk udfordrede, beboere, der er psykisk udfordrede, andre, skriv hvem, ved ikke
Beboernes kendskab til at kunne opstarte aktiviteter	Er det din oplevelse, at beboerne ved, hvordan de kan starte aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
	Informerer I beboerne om, hvordan de kan starte aktiviteter, klubber, foreninger i boligafdelingen? (Fx mulighed for at søge økonomisk støtte til aktiviteter, låne fælleslokaler, hvem beboerne kan kontakte)	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke
Behov i forhold til at starte og drive aktiviteter	Mangler I hjælp til følgende aktiviteter i forhold til at starte og drive aktiviteter, klubber eller foreninger i jeres boligafdeling? (marker de aktiviteter, som I mangler redskaber til)	Rekruttering af aktive beboere eller frivillige til aktiviteter, at få beboere til at deltage i aktiviteter, start af aktiviteter, klubber, foreninger, samarbejde med eksterne aktører, kommune og frivillige foreninger, hjælp til at søge midler, projektledelse og organisering af aktiviteter, Andet, skriv hvad: Vi mangler ikke hjælp
	Hvem bør være ansvarlig for aktiviteter og fællesskaber i boligafdelingen?	Formanden for afdelingsbestyrelsen Hele bestyrelsen Et særligt udpeget bestyrelsesmedlem Aktivitetsansvarlige beboere (fx klubformænd) Beboere Andre, skriv hvem:
	Har I behov for, at flere frivillige eller aktive beboere hjælper andre beboere med at blive aktive?	I meget høj grad – I høj grad – I nogen grad – I mindre grad – Slet ikke – Ved ikke

VIDEN
VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD